

Katsaus Suomen Nuoret, rauha ja turvallisuus - toimintaohjelmaan

Loppuraportti
15.12.2025

OSMA advisory

Sisällys

Raportissa käytetyt lyhenteet.....	ii
Tiivistelmä.....	iii
1. Johdanto.....	1
1.1 Katsauksen tausta.....	1
1.2 Katsauksen tarkoitus, tavoitteet ja rajaus	1
1.3 Nuoret rauha ja turvallisuus -agenda ja Suomen toimintaohjelma	2
2. Metodologia.....	4
3. Havainnot Suomen kansallisen toimintaohjelman toteutuksesta.....	5
3.1 Toimintaohjelman toteutus Suomessa.....	5
3.2 Suomen YPS-toimintaohjelman kansainvälinen näkyvyys ja hyödyntäminen	15
4. Hyvien YPS-käytäntöjen vertailua eri maissa.....	22
5. Johtopäätökset ja suositukset.....	24
5.1 YPS-agendan toimeenpanon kehittäminen kotimaassa.....	24
5.2 Suomen lisäarvo globaalille YPS-työlle tulevaisuudessa	27
5.3 YPS-työssä tarvittavat sidosryhmät	29
Liite 1: Tilaa määrittelemät arviointikysymykset.....	31
Liite 2: Katsausta varten konsultoidut organisaatiot.....	32
Liite 3: Poimintoja parhaista YPS-käytännöistä eri maissa.....	35

Raportissa käytetyt lyhenteet

AU	Afrikan Unioni
CMC	Crisis Management Centre (Kriisinhallintakeskus)
CMI	Martti Ahtisaari Peace Foundation
CODEV-PI	Euroopan unionin neuvoston kehitysyhteistyön ja kansainvälisten kumppanuuksien ryhmä
COHOM	Euroopan unionin neuvoston ihmisoikeustyöryhmän
EU	Euroopan Unioni
FBA	Folke Bernadotte Academy
NMKY	Nuorten miesten kristillinen yhdistys
PBSO	YK:n rauhanrakennuksen tukitoimisto (Peacebuilding Support Office, part of the Department of Political and Peacebuilding Affairs (DPPA))
POL-50	Globaaliasioiden yksikkö (ulkoministeriössä)
UM	ulkoministeriö
VANUPO	Valtakunnallista nuorisotyön ja -politiikan ohjelma
YK	Yhdistyneet kansakunnat
YPS	Youth, Peace and Security (nuoret, rauha ja turvallisuus)

Tiivistelmä

YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi joulukuussa 2015 yksimielisesti päätöslauselman 2250 ”Nuoret, rauha ja turvallisuus”, joka oli ensimmäinen nuoria, rauhaa ja turvallisuutta koskeva päätöslauselma¹. Suomi on globaalisti Nuoret, rauha ja turvallisuus -agendan edelläkävijä, ja se julkaisi jo vuonna 2021 ensimmäisenä maana maailmassa kansallisen Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman vuosille 2021–2024². Toimintaohjelma oli aktiivisten nuorten ja nuorisjärjestöjen, valtionhallinnon, tutkimuslaitosten ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyön tulos.

Tässä katsauksessa tarkastellaan Suomen Nuoret, rauha ja turvallisuus -työtä ensimmäisen toimintaohjelman kaudella (2021–2024) ml. toimintaohjelman valmisteluprosessi sekä ensimmäisen ja toisen toimintaohjelmakauden väliin jääviä toimia vuodelta 2025. Katsaus kattaa Suomen Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Katsauksessa Nuoret, rauha ja turvallisuus -termistä käytetään englanninkielistä lyhennettä YPS (Youth, Peace and Security), koska sen on vakiintunut myös suomenkielisten sidosryhmien kielenkäyttöön pidemmän suomenkielisen termin sijaan.

YPS-agenda käsittelee laajasti nuorten roolia rauhan ja turvallisuuden edistämässä. Se näyttää nuoret aktiivisina toimijoina ja voimavarana, jolla on osaamista ja annettavaa rauhanomaisten yhteiskuntien kehittämiseen ja ylläpitämiseen osana päätöksentekoa. YPS-agendan tavoitteena on lisätä turvallisuutta ja hyvinvointia, rakentaa rauhaa ja vähentää sodan riskiä. Agenda luo normatiivisen viitekehyksen, joka tarjoaa vaikuttavia työkaluja osallistaa nuoria rauhan ja turvallisuuden kysymyksiin.

Suomen ensimmäisen kansallisen Nuoret rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman tavoitteena oli toimia päätöslauselman toimeenpanon työkaluna ja tiekarttana. Toimintaohjelman painopisteet noudattivat YK:n 2250-päätöslauselman painopistealueita: i) osallistuminen, (ii) suojeleminen, (iii) ennaltaehkäisy, (iv) aseistariisunta, kotiutuminen ja integroituminen takaisin yhteiskuntaan sekä (v) kumppanuudet. Läpileikkaavana teemana oli intersektionaalisuus, ja toimeenpanossa korostettiin rakenteellisen syrjinnän vaikutusten huomioonottamista sekä niihin puuttumista.

Suomen kansallisella Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmalla on ollut vahva poliittinen tuki. Toimintaohjelman toteuttamiseen ovat sitoutuneet sekä valtionhallinnon tahot että kansalaisjärjestöt. Toimintaohjelmaa koordinoi ulkoministeriö.

¹ https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2250.pdf

² https://um.fi/julkaisut/-/asset_publisher/TVOLgBmLyZvu/content/nuoret-rauha-ja-turvallisuus-toimintaohjelma

Toimintaohjelman sidosryhmät ovat osallistaneet nuoria omiin toimintoihinsa kotimaassa monin eri tavoin. Valtaosa viranomaistoimijoista toteuttaa toimintaohjelmaa osana muuta toimintaansa ilman korvamerkittyä rahoitusta.

YPS-toimintaohjelman toteutus

Kotimaan sidosryhmät kokevat Suomen YPS-toimintaohjelman pääosin hyödyllisenä.

Toimintaohjelma toimii tienviittana sille, miten Suomi näkee YPS-työn, ja mitkä ovat työn prioriteetit, ja se auttaa valtavirtaistamaan YPS-agendaa sidosryhmien omaan toimintaan.

Toimintaohjelman laatimisprosessi ja toteuttaminen ovat lisänneet tietoisuutta nuorten roolista rauhaan ja turvallisuuteen liittyvässä työssä sekä sidosryhmäorganisaatioiden sisällä, että laajemminkin. Erityisesti järjestöjen parissa toimintaohjelma on kannustanut suunnittelemaan ja toteuttamaan sellaisia hankkeita, joissa YPS-teema nousee esiin sekä Suomessa että ulkomailla.

Nuorten rooli Suomen YPS-toimintaohjelman laatimisessa ja toteuttamisessa on ollut erittäin merkittävä ja kansainvälisesti tarkasteltuna poikkeuksellisen onnistunut. Myös viranomaisia on osallistettu YPS-toimintaohjelman laadintaan kattavasti ja yli hallintorajojen. YPS-toimintaohjelman laatiminen yhteistyössä valtionhallinnon ja nuorten kanssa on tehnyt siitä uskottavan.

Erilaisista taustoista tulevien nuorten tavoittamisessa osana YPS-toimia on edelleen haasteita. Merkittävä osa kotimaan YPS-toimissa aktiivisista nuorista on yliopisto-opiskelijoita, ja suurin osa heistä naisia. Maahanmuuttajia, kulttuurisia vähemmistöjä, nuoria miehiä, korkeakouluja käymättömiä ja vammaisia nuoria on vaikea tavoittaa.

Suomen YPS-toimintaohjelman laadintaprosessia ja toteutusta pidetään olosuhteisiin nähden tehokkaana. Resurssien niukkuus nousee kuitenkin esiin työn tehokkuutta heikentävänä tekijänä. Lisäksi toimintaohjelman indikaattorien puute heikentää osaltaan YPS-työn tehokkuutta ja varsinkin sen etenemisen seuranta. Osa haastatelluista viranomaistahoista pitää YPS-työn raportointiin kuluvaan aikaa ylimääräisenä, koska sen puitteissa raportoidaan muiden toimintaohjelmien ja strategioiden alla toteutettuja toimia.

YPS-toimintaohjelman parhaisiin käytäntöihin lukeutuvat mm. erinomaisesti toimiva viranomaisten ja järjestöjen välinen yhteistyö sekä nuorten ja nuorisjärjestöjen merkityksen tunnistaminen YPS-toimissa. Suomen YPS-toimintaohjelman laatiminen on toteutettu osallistavasti eri tahoja kuunnellen ja omistajuutta jakaen. Toimintaohjelmassa huomioidaan perinteisten rauhan ja turvallisuuden näkökulmien lisäksi myös arkipäivän turvallisuuteen vaikuttavat asiat.

Toimintaohjelman aikana toimineet hallitukset ovat antaneet vahvan poliittisen tuen toimintaohjelman toteuttamiselle. Suomen nuorisodelegaattitoimintaa pidetään onnistuneena, ja sitä on aktiivisesti kehitetty edelleen. YPS-toimintaohjelma on parantanut valtionhallinnon eri sektoreiden ymmärrystä nuoriin, rauhaan ja turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä erityisesti kotimaassa. Suomella on myös hyviä lainsäädännön esimerkkejä siitä, miten nuoria osallistetaan yhteiskunnalliseen kehitykseen.

Suomen YPS-toimintaohjelmasta tunnustetaan myös kehittämiskohteita. Julkishallinnossa toimintaohjelman toteuttaminen keskittyy ministeriöihin sekä osin näiden alaisiin virastoihin. YPS-toimien valtavirtaistuminen valtionhallinnon sidosryhmäorganisaatioissa on ollut rajallista, ja osaaminen henkilöityy helposti yksittäisiin ihmisiin. YPS-toimintaohjelman päällekkäisyys muiden julkishallinnon ohjelmien ja strategioiden kanssa hämmentää sidosryhmiä, ja moni taho toteuttaa YPS-agendaa tietämättään. YPS-toimintasuunnitelman toteuttamiseen on varattu hyvin niukasti resursseja. Poliittiset tavoitteet ovat nousseet Suomen YPS-työssä aiempaa enemmän esiin toisen toimintaohjelman valmistelun aikana.

Strategisella tasolla Suomen YPS-työstä puuttuu tilannekuva, jota voisi käyttää strategian ja toimintaohjelman pohjana. Lisäksi toimintaohjelman tavoitteiden, alavoitteiden ja toimien toteuttamista ei seurata systemaattisesti. Toimintaohjelmalta puuttuvat myös indikaattorit, joiden avulla ohjelman vaikutuksia voisi seurata

Toimintaohjelman kotimaan toimissa on rajallisesti kansainvälistä ulottuvuutta, ja YPS-työn viestinnässä on parantamisen varaa. Järjestöjen keskuudessa on lisäksi huomattu, että vapaaehtoisten nuorten sitoutuminen toimintaan on heikentynyt erityisesti koronapandemian jälkeen

Suomen globaalissa julkikuvassa Suomi näyttäytyy edelläkävijänä, jolla on tahtoa ja resursseja tehdä YPS-työtä. YPS-toimintaohjelma on vahvistanut Suomen brändiä rauhan ja turvallisuuden kysymyksiä korostavana maana. Se on myös lisännyt kansainvälisesti Suomen tunnettavuutta inklusiivisen yhteiskuntamallin edelläkävijänä, jossa niin naisilla kuin nuorilla on mahdollisuus osallistua ja saada äänensä kuuluviin. Suomi on luonut aktiivisesti kumppanuuksia ja tuonut oma-aloitteisesti YK:n jäsenmaita, nuoria ja kansalaisjärjestöjä yhteen agendan edistämiseksi samalla, kun se on onnistunut viemään YPS-periaatteita käytäntöön ja konkretisoimaan agendaa kansainvälisille toimijoille. Suomalaisten viranomaisten ja nuorten välistä yhteistyötä pidetään esimerkillisenä, ja valtion kansalaisyhteiskunnalle tarjoama tuki herättää arvostusta. Edistyksellisyys YPS-työssä on avannut suomalaisille ovia myös muilla rauhanrakentamisen aloilla. YPS-toimien mahdollisuuksia ei ole kuitenkaan hyödynnetty täysimääräisesti Suomen globaalin julkikuvan edistämisessä.

Suomen YK-, ulko- ja turvallisuuspoliittisessa vaikuttamistyössä YPS-toimintaohjelma on auttanut Suomea erottumaan edukseen. YK:ssa Suomi on profiloitunut YPS-työn suunnannäyttäjäksi, ja Suomi on nostanut YPS-teeman Etyj-puheenjohtajakautensa teemaksi 2025. Suomi on profiloitunut YPS-suurvaltana myös Afrikassa. EU:ssa Suomi on edistänyt YPS-agendaa erityisesti EU:n ulkosuhdehallinnossa ja siviilikriisinhallinnan parissa. Suomi on edistänyt YPS-agendaa myös osana kehitysyhteistyötään sekä humanitaarista apua.

Ulkoministeriön rooli YPS-työn koordinoinnissa lisää uskottavuutta kansainvälisesti. YPS-toimet ovat konkretisoituneet mm. ulkoministerien matkoilla ja tapaamisissa, joissa nuoret on kutsuttu mukaan keskusteluihin. Rauhanvälityksessä nuorten rooli on korostunut erityisesti ulkoministeriön Rauhanvälityskeskuksen sekä CMI:n työssä.

Valtionhallinnossa ja järjestöissä resurssipula on estänyt YPS-osaamisen laajamittaisempaa markkinointia kansainvälisesti. Suomi ei ole profiloitunut YPS-aiheisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa, eikä se ole täysimääräisesti hyödyntänyt vahvaa YPS-alumniensa joukkoa.

Suomella on ollut kriittinen rooli YPS-agendan juurruttamisessa YK:n työhön. Suomi on onnistunut valtavirtaistamaan YPS-ajattelua YK:ssa, ja osin Suomen tuella YPS-agenda on kehittynyt YK:ssa tunnistamaan nuoret voimavarana uhkan sijaan. Suomi on ryhdistänyt YK:n YPS-ystävyyshän toimintaa toimiessaan ryhmän kansapuheenjohtajana. Lisäksi Suomi on nostanut YPS-työtä tekevien kansalaisjärjestöjen näkyvyyttä YK:ssa ja auttanut luomaan nuorten asioille ja YPS-agendalle oman kotipesän YK:ssa.

YPS-osaamista on mahdollista hyödyntää Suomen turvallisuusneuvostokampanjassa eri tavoin.

Suomi on jo edistänyt YPS-agendan huomioimista YK:n turvallisuusneuvostossa kannustamalla turvallisuusneuvoston jäseniä nostamaan asian esille neuvostossa. Osa YK-toimijoista ja YK:n jäsenmaista toivoo Suomen edistävän YPS-agendaa YK:n turvallisuusneuvostossa ja YK:n rauhanrakennuksen komissiossa. Suomen profiloituminen YPS-työssä voi näyttäytyä myös tehokkaana vastavoimana globaalille poliittiselle polarisaatiolle. Suomen roolin merkitys aktiivisena YPS-agendan edistäjänä erityisesti YK-piireissä voi kasvaa entisestään, kun nuorten vaikutus yhteiskunnalliseen vakauteen on noussut esiin viime aikoina eri maissa, esimerkiksi Nepalissa, Indonesiassa ja Madagaskarilla.

YPS-toimijoiden joukkoa on varaa laajentaa entisestään. Suomen kotimaahan kohdistuvissa YPS-toimissa on mukana kattavasti toimijoita eri ministeriöistä sekä nuorisjärjestöistä. Vaikuttavuuden tehostamiseksi toimiin voisi yrittää kytkeä myös muita tahoja, joilla on paljon kytköksiä YPS-tematiikkaan, mutta jotka eivät ole mukana Suomen YPS-seurantaryhmässä. Katsauksessa tunnistettuihin potentiaalisesti mukaan kutsuttaviin toimijoihin lukeutuvat kunnat, ja erityisesti niiden nuoristoimien nuorisotalot ja etsivä nuorisotyö,

vammaisjärjestöt, maahanmuuttajanuorten ryhmät sekä varusmiesliitto. Myös muiden sidosryhmien, kuten mielenterveysjärjestöjen, tutkimuslaitosten, korkeakoulujen, seurakuntien ja yritysten kytkeä mukaan toimintaan olisi syytä harkita. Poliisi on aiemmin ollut mukana YPS-seurantaryhmässä, ja siitä voisi olla hyötyä jatkossakin.

Kansainvälisellä tasolla katsausta varten haastatellut sidosryhmät toivovat, että YPS-työ houkuttelisi mukaan aiempaa enemmän poliittisia päättäjiä, yksityisiä yrityksiä, YK:n aseistariisuntaan ja rauhanturvaamiseen liittyviä tahoja, kehitysyhteistyötoimijoita, ministeriöitä, osavaltioita, paikallishallintoja, sekä kansainvälisiä yhteisöjä ja kehityspankkeja.

Katsauksen osana tehty kansainvälisten hyvien käytäntöjen tarkastelussa eri maiden ja organisaatioiden edustajat saivat kertoa omista hyvistä käytännöistään YPS-agendan edistämiseksi. Siinä esiin nousivat mm. nuorten ja viranomaisten välisen koordinaation vahvistamisen sekä YPS-prioriteettien konkretisoimisen tehostava vaikutukset YPS-toimien vaikuttavuuteen. Lisäksi esiin nousi mahdollisuus kytkeä YPS tiiviimmin osaksi muita toimintaohjelmia sekä kansallisen toimintaohjelman liittäminen vahvemmin paikallistason toimijoiden tehtäviin käytännönläheisten vaikutusten saavuttamiseksi.

Katsauksen johtopäätökset ja suositukset on tiivistetty seuraavaan taulukkoon.

Johtopäätös	Suositus
Kansallinen taso	
<i>Suomi on onnistunut esimerkillisesti ottamaan nuoret mukaan aktiiviseksi toimijoiksi ja osaksi rauhan ja turvallisuuden edistämistä kotimaassa ja kansainvälisesti.</i>	Suositus 1: Suomen kansallisen nuoret, rauha ja turvallisuus toimintaohjelman toimeenpanossa on jatkossakin tärkeää huolehtia siitä, että toimia ei tehdä vain nuorille, vaan että niitä toimeenpannaan ja seurataan yhteistyössä nuorten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. YPS-työn valjastamista puoluepoliittiseksi työvälineeksi tulee välttää, jotta nuorten ääntä ei vaimenneta.
<i>Vaikka suomalaiset nuoret osallistuvat rauhan ja turvallisuuden työhön aktiivisesti, osallistuvien nuorten profiili on melko homogeeninen ja monet ryhmät ovat aliedustettuna toiminnassa.</i>	Suositus 2: Erityistä huomioita tulee kohdentaa aliedustettujen nuorten kuulemiseksi ja osallistamiseksi YPS-toimissa.

<p><i>YPS-työtä tehdään valtionhallinnossa monialaisesti ja usein osana muita ohjelmia ja prosesseja ilman erillistä budjettia. Työn kehittäminen ja toteuttaminen kotimaassa vaatii silti resursseja jatkossakin.</i></p>	<p>Suositus 3: Resurssit toimintaohjelman toimeenpanemiseksi tulee turvata niin valtionhallinnossa kuin kansalaisjärjestöissäkin.</p>
<p><i>Kansallista Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmaa toteutetaan aktiivisesti eri sidosryhmien toimesta yli sektorirajojen, mutta toimintaohjelman eri tavoitteiden ja toimien toteutumista ei seurata systemaattisesti.</i></p>	<p>Suositus 4: Toimintaohjelmaa toteuttaville sidosryhmille tulisi laatia raportointia varten yksinkertainen lomake, johon he voivat täydentää mitä ohjelmaan kirjattuja toimia he ovat toteuttaneet toimintaohjelman aikana.</p>
<p><i>YPS-työn vaikuttavuuden mittaaminen ei ole mahdollista, koska toimintaohjelmalle ei ole määritelty indikaattoreita.</i></p>	<p>Suositus 5: Olemassa olevien kansainvälisten YPS-työhön soveltuvien indikaattorikehikoiden hyödyntämismahdollisuuksia Suomen YPS-työssä tulisi tarkastella.</p> <p>Mikäli resursseja on saatavilla, Suomen toimintaohjelmalle voidaan laatia omat indikaattorit, mutta niiden laadinnan ja seurannan ei tule merkittävästi heikentää toimintaohjelman toteuttamiseen käytössä olevia resursseja.</p>
<p><i>Suomen YPS-toimijoilta puuttuvat yhteiset viestintämateriaalit.</i></p>	<p>Suositus 6: Suomen YPS-työstä ja toiminnasta tulisi laatia yhteistä viestintämateriaalia eri sidosryhmien käyttöön kansainvälisessä kontekstissa hyödynnettäväksi.</p>
<p><i>Vaikka Suomi on monella tasolla edelläkävijä nuorten osallistamisessa viranomaisprosesseihin ja laajemmin yhteiskuntaan, parhaita käytäntöjä ei jaeta aktiivisesti eri toimijoiden välillä.</i></p>	<p>Suositus 7: Nuorten osallistamisen parhaista käytännöistä YPS-kontekstissa voisi laatia koulutuksen, jota ministeriöt, virastot, kunnat, järjestöt ja muut kiinnostuneet tahot voisivat hyödyntää.</p> <p>Koulutusta voisi markkinoida ja myydä myös muille mahdollisesti kiinnostuneille tahoille.</p>

<p><i>Järjestökentän ja valtionhallinnon välinen yhteistyö on toiminut hyvin, mutta siinä on edelleen tehostamisen varaa erityisesti synergioiden tunnistamisen ja järjestöille osoitettujen tietopyyntöjen aikataulujen osalta.</i></p>	<p>Suositus 8: Nuorisojärjestöjen näkökulmien kuulemiseen ja tietojenkeruuseen nuorilta tulisi jättää enemmän aikaa. Myös järjestöjen ja viranomaisten tiedonvaihtoon tulee kiinnittää huomiota, jotta yhteistyömahdollisuudet tunnustetaan ajoissa ja mahdollisilta päällekkäisiltä toimilta vältetään.</p>
<p><i>Suomen YPS-työstä puuttuu varsinainen tilannekuva, jota voisi käyttää toimintaohjelman pohjana sekä strategisten prioriteettien tunnistamisessa.</i></p>	<p>Suositus 9: Jatkossa nuorten, rauhan ja turvallisuuden teemoista olisi hyvä laatia tilannekuva, joka kartoittaa aiheeseen liittyviä trendejä ja muutoksia, toimintatarpeita, prioriteetteja, ja relevantteja sidosryhmiä. Tilannekuvaa tulisi hyödyntää seuraavan toimintaohjelman laadinnassa ja relevanttien sidosryhmien tunnistamisessa ja sitouttamisessa.</p>
<p>Kansainvälinen taso</p>	
<p><i>YPS-agendan tulevaisuus YK-järjestelmässä on avoin, koska YK:hon kohdistuu säästöpaineita ja organisaatiouudistuksia.</i></p>	<p>Suositus 11: Suomen tulee ylläpitää ja jatkaa vahvaa rooliaan YPS:n puolestapuhujana YK:ssa. YK-jäsenmaiden YPS-ystävärühmän puheenjohtajuutta kannattaa jatkaa, ja resursseja tulee käyttää YPS-tematiikan huomioimiseksi YK:n eri organisaatioissa ja toimissa. Suomen YK-edustuston lisäksi YK-järjestelmään sekondeeratuilla asiantuntijoilla voi olla tässä merkittävä rooli osana omaa toimenkuvaansa.</p>
<p><i>YPS-toimiin erikoistuneilla kehittyvissä maissa toimivilla nuorisojärjestöillä on usein hyvin rajalliset resurssit toimia samalla, kun joissain maissa järjestöjen toimintamahdollisuuksia pyritään rajoittamaan.</i></p>	<p>Suositus 12: Suomen kansainväliseen YPS-kontekstiin ohjaaman poliittisen tuen ja resurssien tulisi kohdentua entistä enemmän kehittyvissä maissa ruohonjuuritasolla toimiviin nuorisojärjestöihin, jotka edistävät YPS-agendan juurruttamista omissa maissaan, sekä näiden toimintamahdollisuuksien ylläpitämiseen ja edistämiseen.</p>

<p><i>YPS-teema on relevantti monissa kansainväliseen yhteistyöhön liittyvissä toimissa, mutta YPS:n näkökulmia ei vielä huomioida kattavasti kansainvälisen yhteistyön eri osa-alueilla.</i></p>	<p>Suositus 13: YPS-ulottuvuus tulisi huomioida poikkileikkaavana teemana kansainvälisen yhteistyön eri muodoissa silloin, kun se on relevanttia. Poikkileikkaava lähestymistapa tehostaisi YPS:n edistämistä myös silloin, kun erillisten YPS-toimien tai hankkeiden toteuttamiseen ei ole resursseja.</p>
<p><i>Kansainväliset sidosryhmät pitävät Suomea YPS-työn mallimaana, ja suomalaisista YPS-käytännöistä halutaan ottaa oppia eri puolilla maailmaa. Suomella ei kuitenkaan ole valmista tuotetta, jolla esimerkiksi muiden maiden kansallisten YPS-toimintaohjelmien laatimista voitaisiin tukea.</i></p>	<p>Suositus 14: Tulisi miettiä tapoja, joilla Suomi voisi aktiivisesti tarjota omaa YPS-osaamistaan ja hyviä käytäntöjään muiden maiden käyttöön. Mahdollisessa koulutuspaketissa tai -tuotteessa tulisi huomioida sekä viranomaisten että kansalaisyhteiskunnan osaaminen, ja sen voisi mahdollisuuksien mukaan kaupallistaa kiinnostuneiden toimijoiden hyödynnettäväksi.</p>
<p><i>Suomi on tehnyt urauurtavaa työtä nuorten osallistamisessa kansainvälisiin kokouksiin ja ministeritason neuvotteluihin.</i></p>	<p>Suositus 15: Nuorten kuulemisia kansainvälisissä kokouksissa ja neuvotteluissa tulee jatkaa. Pohjoismaiden ja Afrikan ulkoministerikokouksessa käyttöön otettuja nuorten kuulemistapoja tulisi hyödyntää mahdollisuuksien mukaan myös muissa vastaavissa kokouksissa ja tapahtumissa.</p>
<p><i>YPS:n avulla Suomen profiilia rauhan ja turvallisuuden kysymysten edelläkävijänä voisi edelleen nostaa YK:n turvallisuusneuvostokampanjaa silmällä pitäen.</i></p>	<p>Suositus 16: Suomen YPS-työn näkyvyyttä tulisi edistää entistä enemmän samalla, kun YPS-agendasta kiinnostuneille maille tulisi tarjota aktiivisesti tukea kansallisen YPS-työn ja mahdollisten toimintaohjelmien edistämiseksi. Suomi voisi edistää YPS:stä kiinnostuneiden maiden yhteistyötä YPS:n parissa myös YK:n ulkopuolella esimerkiksi kutsumalla kokoon YPS-työryhmän ja järjestämällä korkean tason YPS-teemaisen tilaisuuden osana turvallisuusneuvostokampanjaansa. YPS-suurlähettilään tehtävän aktivoimista tulisi myös harkita osana turvallisuusneuvostokampanjaa.</p>

	<p>Myös muut yllä esitetyt Suomen kansainvälistä näkyvyyttä YPS-kentällä edistävät suositukset tukevat Suomen turvallisuusneuvostokampanjaa (erityisesti suositukset 3, 6, 11, 13, ja 14).</p>
--	--

1. Johdanto

1.1 Katsauksen tausta

YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi joulukuussa 2015 yksimielisesti päätöslauselman 2250 ”Nuoret, rauha ja turvallisuus” (*Youth, Peace and Security, YPS*). Päätöslauselma tunnistaa nuorten myönteisen roolin konfliktien ehkäisyssä, ratkaisemisessa ja rauhanrakentamisessa. Turvallisuusneuvoston sittemmin hyväksymät päätöslauselmat 2419, 2535 ja 2807 täydentävät Nuoret, rauha ja turvallisuus -kokonaisuutta nostamalla esiin muun muassa käytännön tapoja nuorten osallistamiseksi rauhanrakennustyöhön.

Suomi on globaalisti Nuoret, rauha ja turvallisuus -agendan edelläkävijä. Vuonna 2021 Suomi julkaisi ensimmäisenä maana maailmassa kansallisen Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman vuosille 2021–2024³. Toimintaohjelma oli aktiivisten nuorten ja nuorisojärjestöjen, valtionhallinnon, tutkimuslaitosten ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyön tulos.

Toimintaohjelman koordinoinnista vastaa ulkoministeriön YK- ja yleisten globaaliasioiden yksikkö (POL-50) ja seurannassa on tukena seurantaryhmä, johon osallistuvat toiminnan kannalta relevantit ministeriöt ja kansalaisjärjestöt. Toimintaohjelmaa toteutetaan yhteistyössä Nuoret, rauha ja turvallisuus -verkoston kanssa. Tämä katsaus vastaa Suomen ensimmäisen YPS-toimintaohjelman kirjaukseen toimintakauden päätteeksi laadittavasta loppuraportista.

1.2 Katsauksen tarkoitus, tavoitteet ja rajaus

Tämä erillinen katsaus tukeutuu toimintaohjelman väli- ja loppuraportteihin, sekä sidosryhmien haastatteluihin, ja sen tarkoitus on tarjota ulkopuolinen näkemys toimintaohjelman toimeenpanon tarkoituksenmukaisuudesta, johdonmukaisuudesta ja vaikuttavuudesta⁴. Katsauksessa tarkastellaan Suomen Nuoret, rauha ja turvallisuus -työtä ensimmäisen toimintaohjelman kaudella (2021–2024) ml. toimintaohjelman valmisteluprosessi sekä ensimmäisen ja toisen toimintaohjelmakauden väliin jääviä toimia vuodelta 2025. Katsaus kattaa Suomen Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

Katsauksessa keskitytään 1) toimintaohjelman tarkoituksenmukaisuuteen Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta ja sen mahdollisiin muutoksiin toimintaohjelmakauden aikana, 2) toimintaohjelman vaikuttavuuteen ja sen tuomaan lisäarvoon, sekä 3) toimintaohjelman laadinta- ja

³ https://um.fi/julkaisut/-/asset_publisher/TVOLgBmLyZvu/content/nuoret-rauha-ja-turvallisuus-toimintaohjelma

⁴ Väliraportti julkaistiin 2023 ja se on ladattavissa Eduskunnan sivuilta:

<https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.parliament.fi/FI/vaski/Liiteasiakirja/Documents/EDK-2024-AK-430.pdf>. Loppuraporttia ei ole katsausta laadittaessa vielä julkaistu.

seurantaprosessin tarkoituksenmukaisuuteen, ja tehokkuuteen. Tarkemmat arviointikysymykset on esitetty liitteessä 1. Katsauksessa Nuoret, rauha ja turvallisuus -termistä käytetään englanninkielistä lyhennettä YPS (Youth, Peace and Security), koska sen on vakiintunut myös suomenkielisten sidosryhmien kielenkäyttöön pidemmän suomenkielisen termin sijaan.

1.3 Nuoret rauha ja turvallisuus -agenda ja Suomen toimintaohjelma

YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi joulukuussa 2015 yksimielisesti päätöslauselman 2250 ”*Nuoret, rauha ja turvallisuus*”, joka oli ensimmäinen nuoria, rauhaa ja turvallisuutta koskeva päätöslauselma⁵.

Turvallisuusneuvoston sittemmin hyväksymät päätöslauselmat 2419⁶ (vuodelta 2018) 2535⁷ (2020) ja 2807⁸ (2025) täydentävät Nuoret, rauha ja turvallisuus -kokonaisuutta nostamalla esiin muun muassa käytännön tapoja nuorten osallistamiseksi rauhanrakennustyöhön. Päätöslauselma 2535 määrittelee, että YK:n pääsihteeri raportoi YK:n turvallisuusneuvostolle YPS-agendan toimeenpanosta joka toinen vuosi.

Nuoret, rauha ja turvallisuus -agenda käsittelee laajasti nuorten roolia rauhan ja turvallisuuden edistämisessä. Se näyttää nuoret aktiivisina toimijoina ja voimavarana, jolla on osaamista ja annettavaa rauhanomaisten yhteiskuntien kehittämiseen ja ylläpitämiseen osana päätöksentekoa. YPS-agendan tavoitteena on lisätä turvallisuutta ja hyvinvointia, rakentaa rauhaa ja vähentää sodan riskiä. Ajatuksena on, että yhteiskunnassa tulee kuunnella kaikkien ääntä ja suhtautua tasa-arvoisesti erilaisten ihmisten ajatuksiin vähättelemättä nuorten kokemusta tai ajatuksia. Agenda luo normatiivisen viitekehyksen, joka tarjoaa vaikuttavia työkaluja osallistaa nuoria rauhan ja turvallisuuden kysymyksiin.

Aloite päätöslauselmaan tuli alun perin Jordaniasta, mutta myös suomalaisilla nuorilla oli merkittävä rooli päätöslauselman alullepanossa, kun nuorisojärjestö Allianssi (nyk. Nuorisoala) ja Suomen Partiolaiset esittivät vuonna 2011 silloiselle YK:n pääsihteerille Ban Ki-Moonille, että YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyisi päätöslauselman Nuoret, rauha ja turvallisuus, joka nostaisi nuorten vaikuttamismahdollisuuksien parantamisen globaaliagendalle.

⁵ https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2250.pdf

⁶ https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2419.pdf

⁷ [https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2535\(2020\)_e.pdf](https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2535(2020)_e.pdf)

⁸ <https://press.un.org/en/2025/sc16246.doc.htm>

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2250 jakaa Nuoret rauha ja turvallisuus -työn viiteen painopisteeseen: i) osallistuminen, (ii) suojelu, (iii) ennaltaehkäisy, (iv) aseistariisunta, kotiutuminen ja integroituminen takaisin yhteiskuntaan sekä (v) kumppanuudet.

YPS-agendan edistäminen on kansainvälisesti keskittynyt lähinnä kehittyviin ja konflikteista kärsiviin maihin. Myös Suomi on kuitenkin jatkanut työtään aiheen parissa, ja se julkaisi maailman ensimmäisen kansallisen toimintaohjelmansa vuonna 2021. Sitten toimintaohjelmia on julkaistu kymmenessä maassa ympäri maailman, mutta Suomi on edelleen Euroopan ainoa maa, jolla on oma kansallinen toimintaohjelmansa. Muutkin eurooppalaiset maat ovat kuitenkin edistäneet YPS-agendaa, esimerkiksi Hollanti, Irlanti ja Ruotsi. Hollanti on mm. rahoittanut YPS-toimintaa eri maissa, ja Italia on parhaillaan valmistelemaan ensimmäistä omaa kansallista toimintaohjelmaansa.

Suomen ensimmäisen kansallisen Nuoret rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman tavoitteena oli toimia päätöslauselman toimeenpanon työkaluna ja tiekarttana. Toimintaohjelman painopisteet noudattivat YK:n 2250-päätöslauselman painopistealueita. Läpileikkaavana teemana oli intersektionaalisuus, ja toimeenpanossa korostettiin rakenteellisen syrjinnän vaikutusten huomioonottamista sekä niihin puuttumista.

Suomen kansallisella Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmalla on ollut vahva poliittinen tuki. Toimintaohjelman laatiminen ja uudistaminen on hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisissa selonteoissa vuosina 2020 ja 2024, sekä vuoden 2019 hallitusohjelmassa sen julkaisusta lähtien. Toimintaohjelman toteuttamiseen ovat sitoutuneet sekä valtionhallinnon tahot (mm. ulkoministeriö, sisäministeriö ja Kriisinhallintakeskus, opetus- ja kulttuuriministeriö, puolustusministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, oikeusministeriö ja ympäristöministeriö) että kansalaisjärjestökin (mm. Nuorisola, Nuoret, rauha ja turvallisuus -verkosto, Suomen Partiolaiset, Kirkon ulkomaanapu, Suomen Nuorisovaltuustojen liitto, YK-liitto, YK-nuoret, CMI, NMKY, Suomen lähetykseura sekä DEMO ry).

Toimintaohjelmaa koordinoi ulkoministeriö. Nuoret, rauha ja turvallisuus -verkosto on toimintaohjelman aktiivinen toimeenpanija ja ulkoministeriön kumppani, jonka vuosittain valittava ohjausryhmä johtaa verkoston työtä. Nuorisola on vastannut verkoston sihteeristön tehtävistä vuodesta 2021 lähtien. YPS-työtä seuraa ja valvoo seurantaryhmä, joka koostuu toimintaohjelman sidosryhmistä, jotka ovat ohjelmaan sitoutuneita tahoja, lähinnä ministeriöitä ja kansalaisjärjestöjä. Seurantaryhmä kokoontuu ulkoministeriön johdolla 2–3 kertaa vuodessa, ja sen kokouksissa käsitellään kansallisen YPS-toimintaohjelman edistymistä.

Toimintaohjelman sidosryhmät ovat osallistaneet nuoria omiin toimintoihinsa kotimaassa monin eri tavoin. Ministeriöt ovat toteuttaneet nuorisokyselyitä ja perustaneet nuorisoraateja oman päätöksentekonsa ja lainsäädäntötyönsä tueksi, tarjonneet korkeakouluharjoittelupaikkoja, mentorointiohjelmia sekä

mahdollisuuksia osallistua osallistuvaan budjetointiin ja ohjausryhmiin. Lisäksi ulkoministeriö ja ympäristöministeriö ovat tarjonneet nuorille nuorisodelegaattipaikkoja kansainvälisiin tapaamisiin (esim. ilmastoneuvotteluihin ja YK:n yleiskokouksiin), ja ulkoministeriö on nimittänyt itselleen Suomen Etyj-puheenjohtajuuskautta varten Nuoret, rauha ja turvallisuus -erityisedustajan. Kansalaisjärjestöt ovat puolestaan osallistaneet nuoria rauhaan ja turvallisuuteen liittyvään työhön mm. erilaisten tapahtumien ja kampanjoiden avulla, kehittämällä teemaan liittyviä hankkeita kotimaassa ja ulkomailla, ja kanavoimalla nuorille mahdollisuuksia osallistua viranomaisten työhön.

Valtaosa viranomaistoimijoista toteuttaa toimintaohjelmaa osana muuta toimintaansa ilman korvamerkittyä rahoitusta. Monet YPS-toimet ovat alun perin osa muita ohjelmia tai strategioita, esim. Valtakunnallista nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaa VANUPO:a tai lapsistrategiaa.

Kansainvälisesti Suomi on edistänyt YPS-agendaa osana kansallista toimintaohjelmaansa mm. edistämällä YPS-tematiikkaa aktiivisesti YK:ssa, YK-järjestöissä ja YK:n jäsenmaiden parissa, rahoittamalla YK:n toteuttamia YPS-teemoihin liittyviä hankkeita kehittyvissä maissa, tarjoamalla apua muille maille kansallisten toimintaohjelmien valmistelussa, järjestämällä kansainvälisiä ministeritapaamisia nuorten ja ministereiden välisiä keskustelutilaisuuksia, järjestämällä kansainvälisiä seminaareja ja työpajoja, sekä rahoittamalla asiantuntijoita YK-toimistoissa ja -organisaatioissa. Suomi on edistänyt YPS-agendaa myös EU:ssa ja Etyjissä, ja keskusteluja on käyty myös NATO:n kanssa. Lisäksi Suomi on rahoittanut kansainvälisiä kansalaisjärjestöjä, jotka edistävät YPS-agendaa kansainvälisellä tasolla ja eri maissa.

2. Metodologia

Katsauksen lähdeaineisto on kerätty kirjallisuuskatsauksen, sidosryhmähaastatteluiden sekä muiden maiden hyviä toimintatapoja kartoittavaan verkkokyselyyn avulla.

Kirjallisuuskatsaus pohjautui Suomen kansalliseen Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmaan kaudelle 2021–2024, toimintaohjelman toimeenpanon väliraporttiin vuodelta 2023, toimeenpaneuvien tahojen ulkoministeriölle 2025 toimittamiin toimenpideraportteihin, sekä näiden pohjalta vuonna 2025 laadittuun loppuraporttiin, jonka laadittiin osana tämän arvioinnin toimeksiantoa. Lisäksi kirjallisuuskatsauksessa on hyödynnetty YK:n päätöslauselmia 2250, 2419 ja 2535, Suomen kansallisen toimintaohjelman valmistelumateriaaleja, YK:n pääsihteerin Nuoret, rauha ja turvallisuus -raportteja sekä muita relevantteja dokumentteja.

Sidosryhmähaastattelut kattoivat laajasti Suomessa YPS-agendaa toimeenpaneuvia tahoja (22 organisaatiota) sekä Suomen YPS-toimintaa seuranneita kansainvälisiä toimijoita ja yhteistyökumppaneita (12 organisaatiota). Lisäksi osana hyvien käytäntöjen katsausta toteutettiin verkkokysely, jolla tavoitettiin

asiantuntijoita kahdeksasta maasta sekä haastateltiin YPS-asiantuntijoita kolmesta eri maasta sekä Afrikan Unioinista. Kaikki haastatellut organisaatiot on listattu liitteessä 2. Kansainvälisten toimijoiden haastatteluissa vältettiin tilannetta, jossa haastattelija ja haastateltava olisivat tunteneet toisensa ennestään. Lähdeaineiston pohjalta laaditusta analyysistä laadittiin tämä suomenkielinen raportti, joka käännettiin myös englanniksi.

Katsaus perustuu lähinnä laadulliseen analyysiin. Suomen YPS-toimintaohjelmalle ei ole laadittu indikaattoreita, eikä toimintaohjelmaan kirjattujen toimien toteutusta ole resurssisyistä seurattu systemaattisesti. Katsaus keskittyy arviointikysymysten ohjaamana tarkastelemaan Suomen YPS-toimintaohjelman lisäarvoa, laadinta- ja seurantaprosesseja sekä parhaita käytäntöjä ja kehittämiskohteita Suomessa, sekä toimintaohjelman kansainvälistä näkyvyyttä ja hyödyntämistä Suomen YK-, ulko- ja turvallisuuspoliittisessa vaikuttamistyössä.

3. Havainnot Suomen kansallisen toimintaohjelman toteutuksesta

3.1 Toimintaohjelman toteutus Suomessa

3.1.1 YPS-toimintaohjelman lisäarvo kotimaan toimijoille

Kotimaan sidosryhmät kokevat Suomen YPS-toimintaohjelman pääosin hyödyllisenä.

Toimintaohjelma tarjoaa luontevan ja monialaisen viitekehyksen, poliittista selkänojaa sekä vipuvartta nuorten osallistamiseen ja heidän asioidensa edistämiseen rauhan ja turvallisuuden teemojen alla.

Toimintaohjelman sidosryhmille on tärkeää, että ohjelman aikaiset hallitukset ovat sitoutuneet sen toteuttamiseen. Ohjelman olemassaolo on konkreettinen esimerkki siitä, että YPS on Suomelle tärkeää, ja sen pohjalta voidaan näyttää esimerkkiä muille. Toimintaohjelman avulla valtionhallinnon eri tahot tunnistavat ja tunnustavat nuorten roolin yhteiskunnassa ja sen kehittämisessä ja osoittavat sitoutumisensa YPS-työhön muille sidosryhmille, esim. järjestöille. Dokumentin uskottavuutta lisää se, että se on valtioneuvoston tuotos, joka on tehty yhdessä nuorten kanssa. Toimintaohjelma auttaa sidosryhmiä myös yksittäisten toimien merkityksen ymmärtämisessä osana isompaa kokonaisuutta.

Toimintaohjelma toimii tienviittana sille, miten Suomi näkee YPS-työn, ja mitkä ovat työn prioriteetit. Toimintaohjelmaan kirjatut tavoitteet, alatavoitteet ja toimet ohjaavat sitä, mihin sidosryhmät omassa YPS-työssään keskittyvät. Toimintaohjelma tuo ihmisiä ja organisaatioita yhteen ilmiölähtöisesti. Se on myös erinomainen esimerkki monitoimijayhteistyöstä, jossa viranomaiset ja kansalaisyhteiskunta toimivat tiiviisti yhdessä täydentäen toisiaan.

Maailman ensimmäisen kansallisen YPS-toimintaohjelman laatiminen on tehnyt Suomesta YPS:n suurvallan. Sidoryhmien mielestä on linjakasta, että Suomella on oma YPS-toimintaohjelma. Se, että Suomi

oli ensimmäinen, jolla oli kansallinen toimintaohjelma, on avannut ovia suomalaisille rauhantyöntekijöille, järjestöille ja muille toimijoille maailmalla. Toimintaohjelmasta on ollut hyötyä myös Suomen ulkosuhteiden ja maakuvan kannalta, kun edelläkävijän rooli on auttanut Suomea erottumaan kansainvälisillä areenoilla, erityisesti YK:ssa ja varsinkin toimintaohjelman alkuvuosina myös EU:ssa. Toimintaohjelma ja sen samaa julkisuus toimivat Suomen käyntikorttina kansainvälisessä kontekstissa.

Toimintaohjelma auttaa valtavirtaistamaan YPS-agendaa sidosryhmien omaan toimintaan.

Toimintaohjelma on viranomaistahoille velvoittava, joten siihen kirjattuja toimia tulee tehdä. Se auttaa asian edistämisessä organisaatioiden sisällä. Jos toimintaohjelmaa ei olisi, olisi vaikeampaa pitää aiheita pinnalla sekä organisaatioiden sisällä että ulkoisesti. Toimintaohjelma liittää mukaan eri valtionhallinnon organisaatiot ja antaa tunnustusta myös sellaisille tahoille, joita ei helposti yhdistettäisi YPS-teemaan, mutta jotka ovat osaltaan mukana toteuttamassa toimintaohjelmaa. Osa kansalaisjärjestöistä, mm. CMI ja NMKY ovat puolestaan kytkeneet YPS-agendan osaksi omia strategioitaan.

Toimintaohjelman laatimisprosessi ja toteuttaminen ovat lisänneet tietoisuutta nuorten roolista rauhaan ja turvallisuuteen liittyvässä työssä sekä sidosryhmäorganisaatioiden sisällä, että laajemminkin. Toimintaohjelma auttaa osaltaan koordinoimaan työtä eri tahojen kesken ja kokoaa yhteen toimintoja, joita kentällä jo tapahtuu.

Ensisijaisesti YPS-työhön keskittyneet sidosryhmät pitävät tärkeänä, että on olemassa toimintaohjelmadokumentti, johon voi nojautua, ja johon on sitouduttu. Toimintaohjelma ja sen toteuttamiseen liittyvä rahoitus mahdollistavat nuorten osallistumisen rauhan ja turvallisuuden edistämistyöhön huomattavasti aktiivisemmin, kuin mikä olisi mahdollista ilman toimintaohjelmaa.

Erityisesti järjestöjen parissa toimintaohjelma on kannustanut suunnittelemaan ja toteuttamaan sellaisia hankkeita, joissa YPS-teema nousee esiin sekä Suomessa että ulkomailla. Pitkäjänteinen sitoutuminen toimintaohjelmaan on tuonut myös näkyvyyttä järjestölle.

Toinen, valmisteilla oleva toimintaohjelma on tarpeellinen, mutta sen edistyksellisyys herättää sidosryhmissä kysymyksiä. Moni kokee uudistetun toimintaohjelmaluonnoksen enemmän kuvaavan nykyisiä YPS-toimia kuin asettavan konkreettisia tavoitteita työn kehittämiseksi.

Osalle haastatelluista toimijoista toimintaohjelmasta ei ole ollut varsinaista hyötyä. Monia toimintaohjelmaan kirjattuja asioita toteutettaisiin joka tapauksessa, koska ne ovat osa muita strategioita ja toimintaohjelmia, esim. lapsistrategiaa tai VANUPO:a. Yksittäiset haastateltavat pitävät toimintaohjelmaa valtionhallinnon sisäisenä pyörittelynä, josta ei ole iloa muille toimijoille.

3.1.2 YPS-toimintaohjelman laadinta- ja seurantaprosessit

Nuorten osallistaminen ja inklusiivisuus

Nuorten rooli Suomen YPS-toimintaohjelman laatimisessa ja toteuttamisessa on ollut erittäin merkittävä ja kansainvälisesti tarkasteltuna poikkeuksellisen onnistunut. YK:n päätöslauselma 2250 sai alkunsa suomalaisnuorten aloitteesta, ja nuoret ovat osallistuneet aktiivisesti myös kansallisen toimintaohjelman suunnitteluun ja toteutukseen.

Suomen ensimmäinen YPS-toimintaohjelma laadittiin ulkoministeriön ja nuorisoalajärjestö

Allianssin (nyk. Nuorisoala) yhteisten ponnistelujen tuloksena. Toimintaohjelman laatimisprosessi suunniteltiin yhdessä nuorten kanssa. Toimintaohjelma tavoitteita ja toimia valmisteltiin yhdessä nuorisojärjestöjen ja yksittäisten nuorten kanssa ulkoministeriön järjestämässä teemakohtaisissa työpajoissa, jotka järjestettiin koronapandemian takia verkossa. Lisäksi nuorisojärjestöt teettivät jäsenistöilleen kyselyn toimenpideohjelman tavoitteisiin liittyen. Nuoret olivat järjestöjen kautta mukana laatimassa myös lopullisen toimintaohjelman kirjauksia.

Haastatellut sidosryhmät sekä Suomessa että ulkomailla kehuvat nuorten osallistamista

toimintaohjelman suunnittelun ja valmistelun eri vaiheissa. Nuorisojärjestöillä (esim. Allianssi, NMKY, Suomen Partiolaiset ja YK-nuoret) oli merkittävä rooli toimintaohjelman sisällön laatimisessa, ja myös yksittäisillä, järjestöihin kuulumattomilla nuorilla oli mahdollisuus osallistua kuulemistilaisuuksiin. Vaikka osallistumisen kynnys pyrittiin pitämään mahdollisimman matalana nuorille, aktiivinen osallistuminen edellytti nuorten mukaan kuitenkin jonkinlaista aiheen ennakkotuntemusta, jotta keskusteluihin pystyi osallistumaan aktiivisesti. Järjestöjen mukaan osallistumismahdollisuuksia nuorille on runsaasti, mutta vaatii silti nuoren omaa aktiivisuutta, että hän voi olla aktiivinen toimija ja löytää paikkansa YPS-toiminnassa.

Erilaisista taustoista tulevia tai vähemmistöihin kuuluvia nuoria ei välttämättä tavoiteta, eikä heidän ajatuksiaan ole kuultu kattavasti toimintaohjelman laatimisen tai toteuttamisen aikana.

Toimintaohjelman suunnitteluvaiheessa kyselyt ja kuulemiset tavoittivat järjestöjen jäseniä, mutta vähemmän sellaisia nuoria, jotka eivät ole aktiivisia järjestötoiminnassa. Näin ollen toimintaohjelman suunnitteluprosessi ei ollut täysin inklusiivinen, vaikka nuoria pyrittiin tavoittamaan monia eri kanavia pitkin.

Merkittävä osa kotimaan YPS-toimissa aktiivisista nuorista on yliopisto-opiskelijoita, ja suurin osa heistä naisia. Maahanmuuttajia, kulttuurisia vähemmistöjä, nuoria miehiä, korkeakouluja käymättömiä ja vammaisia nuoria kuullaan harvoin. Monet nuorisojärjestöt ovat kehittäneet tapoja tavoittaa aliedustettuja nuoria omissa toiminnoissaan, mutta toimet eivät yleensä liity suoraan YPS-työhön Aliedustettujen nuorten tavoittamiseen keskittyvät varsinaiset YPS-toimet kärsivät resurssipulasta. Mm. NMKY on kuitenkin onnistunut tavoittamaan kyselyillä myös sellaisia nuoria, jotka eivät ole itse hakeutuneet YPS-työn pariin. Vammaisten

nuorten vähäinen edustus YPS-työssä on huomionarvoista puolestaan siksi, että vammaisten osallistumismahdollisuuksien edistäminen mainitaan erikseen useita kertoja Suomen YPS-toimintaohjelmassa sekä kotimaan että kansainvälisessä kontekstissa, mutta Suomen YPS-työn aktiivisimmissä organisaatioissa ei kuitenkaan ole edustusta vammaisjärjestöistä.

Viranomaisia on osallistettu YPS-toimintaohjelman laadintaan kattavasti ja yli hallintorajojen.

Muutama haastateltava nosti esiin poliisin potentiaalisen roolin YPS-työssä. Lisäksi kunnallisen tason henkilöstöä kaivataan mukaan YPS-työhön esim. nuorisotyön kautta. Tarkempia suosituksia mahdollisesti puuttuvista toimijoista on käsitelty kappaleessa 5.

Nuorten ääni kuului erinomaisesti ensimmäisen YPS-toimintaohjelman laatimisessa. Sidosryhmien mielestä dokumentti todella laadittiin yhdessä nuorten kanssa. Toisen, vuonna 2025 uudistetun toimintaohjelman laatimisen koetaan puolestaan kärsineen enemmän hallituspuolueiden poliittisesta ohjauksesta.

YPS-toimintaohjelman laatiminen yhteistyössä valtionhallinnon ja nuorten kanssa on tehnyt siitä uskottavan. Samalla nuorten aktiivisen osallistamisen toimintaohjelman laatimiseen koetaan edesauttaneen nuorten osallistumismahdollisuuksia myös muihin valtionhallinnon prosesseihin. Nuoria ja valtionhallintoa osallistaneiden YPS-prosessien ansiosta monet valtionhallinnon tahot muistavat nuoret ja heidän kuulemisensa merkityksen myös muissa strategiaprosesseissa.

Tehokkuus

Suomen YPS-toimintaohjelman laadintaprosessia ja toteutusta pidetään riittävän tehokkaana samalla, kun se antaa mahdollisuuden sekä eri tahojen viranomaisille erityisesti ministeriötasolla, että nuorille itselleen osallistua Suomen YPS-toimintaohjelman prosesseihin.

Toimintaohjelman suunnitteluun osallistuneet eivät pitäneet prosessia erityisen työllistävänä tai tehottomana. Koronapandemian takia virtuaalisesti järjestetyt pilarikohtaiset työpajat mahdollistivat nuorten osallistumisen maantieteellisestä sijainnista riippumatta.

Toimintaohjelman sidosryhmät kokoontuvat ulkoministeriön koordinoimiin seurantaryhmän tapaamisiin 2–3 kertaa vuodessa. Seurantaryhmässä on käsitelty Suomen kansallisen YPS-työn edistymistä ja vaihdettu ajatuksia ja kokemuksia YPS-työstä eri organisaatioissa. Moni sidosryhmien edustaja raportoi, ettei välttämättä ehdi osallistua kokouksiin, mutta he pitivät hyödyllisenä, että osallistumismahdollisuutta kuitenkin tarjotaan. Toisaalta osa haastateltavista toivoo, että seurantaryhmän työtä kehitettäisiin siten, että esimerkiksi eri sektoriministeriöiden YPS-toimista ehdittäisiin kuulla enemmän, ja että YPS-työstä ylipäätään keskusteltaisiin enemmän ja kehitettäisiin toimintatapoja seurantaryhmän jäsenten kesken pelkän jo tehdyn

työn raportoinnin lisäksi. Lisäksi haastatteluissa toivottiin foorumia YPS-työhön syvällisemmin paneutuville asiantuntijoille, jotka haluaisivat käydä tarkempaa keskustelua hyvistä käytännöistä, opeista ja uutisista YPS-työn edistämiseen liittyen. Seurantaryhmän etätapaamisia pidetään ajankäytön kannalta tehokkaina, mutta osa haastatelluista arvelee, että asioiden edistämisen kannalta lähitapaamisista voisi olla enemmän hyötyä.

Seurantaryhmän lisäksi ulkoministeriön YK- ja globaaliasioiden yksikkö (POL-50) on järjestänyt säännöllisiä koordinaatio- ja tiedonvaihtotapaamisia UM:n YPS-agendaa hoitavien virkahenkilöiden, Nuoret, rauha ja turvallisuus -verkoston koordinaattorien sekä verkoston puheenjohtajien kanssa 3–4 kertaa vuodessa. Sekä ulkoministeriö että verkosto pitävät tapaamisia hyödyllisinä ja toimivana tapana seurata YPS-työn edistymistä eri tahoilla.

Sidosryhmät pitävät ulkoministeriön toteuttamaan koordinaatiotyötä tehokkaana ja toimivana, vaikka resurssit ovat hyvin rajalliset, vaikka kehitettävääkin on. Sekä valtionhallinnon että järjestökentän sidosryhmät toivovat, että tietopyyntöihin vastaamiseen jätettäisiin enemmän aikaa. Useimmat virkahenkilöt tekevät YPS-raportointia muiden toimiensa ohella, jolloin YPS:ään käytettävät resurssit ja aikataulut ovat niukat. Tiukkojen aikataulujen ongelma korostuu nuorisjärjestöjen keskuudessa, joissa valtaosa toimihenkilöistä toimii tehtävässään vapaaehtoisena. Vapaaehtoisten aktivoiminen vie aikaa, koska ihmisillä on tavallisesti päivätyötä, eikä YPS:ään liittyviä tehtäviä voida olettaa tehtävän virka-ajan puitteissa. Myös muuhun viestintään toivottaisiin hieman enemmän resursseja, jotta tietojenvaihto onnistuisi nykyistä mutkattomammin.

Toimintaohjelman raportoinnin kannalta YPS-agendan pilareihin nojautumista pidetään tehokkuutta heikentävänä tekijänä. Pilareissa on paljon päällekkäisiä teemoja ja toimia, joiden raportointi useaan kertaan tuntuu turhalta. Esimerkiksi ennaltaehkäisyyn ja suojeluun liittyvät toimet ovat usein hyvin lähellä toisiaan. Lisäksi toimintaohjelmaan kirjatut tavoitteet ja toimet ovat sidosryhmille osin epäselviä, mikä hidastaa tai estää niiden toteutumista.

Resurssien niukkuus nousee esiin työn tehokkuutta heikentävänä tekijänä. Resurssipuutteiden takia YPS-työn koordinointi tapahtuu reaktiivisesti, seurantaryhmä kokoontuu harvemmin, kuin sille olisi tarvetta, eikä kaikkiin relevantteihin pyyntöihin ehditä vastata. Esiin nouseviin tietotarpeisiin pyritään vastaamaan, mutta YPS-agendaa ei ehditä edistämään proaktiivisesti, vaikka Suomella olisi siihen osaamista ja annettavaa myös kansainvälisesti. Esimerkiksi EU:hun suuntautuvaa YPS-työtä on jouduttu depriorisoimaan, jotta resursseja on riittänyt esimerkiksi Etyjin ja YK:n suuntaan tehtävään työhön. Myös järjestöt joutuvat priorisoimaan tehtäviään tiukasti resurssipulan takia.

Toimintaohjelman indikaattorien puute heikentää osaltaan YPS-työn tehokkuutta ja varsinkin sen etenemisen seuranta. Ilman indikaattoreita ja tavoitetasoja toimintaohjelman tavoitteiden toteutumista ei voida mitata. Resurssipuutteitten takia myös nykyinen seurantajärjestelmä kärsii yhtenäisten raportointitapojen puutteesta, minkä takia toimintaohjelmassa esitettyjen tavoitteiden ja toimien toteutusta ja niiden vaikuttavuutta ei seurata systemaattisesti, eikä näin ollen tiedetä, mitkä tavoitteet ovat jääneet muita vähemmälle huomioille.

Osa haastatelluista viranomaistahoista pitää YPS-työn raportointiin kuluvaan aikaa ylimääräisenä, koska sen puitteissa raportoidaan muiden toimintaohjelmien ja strategioiden alla toteutettuja toimia. Koska YPS-työlle ei ole osoitettu määrärahoja sektoriministeriöissä, sen raportointiin kuluva aika turhauttaa joskus, koska agendan alla raportoitavat toimet toteutettaisiin joka tapauksessa. Monen hallinnonalan raportointijärjestelmä ei noudata YPS-toimintaohjelman rakennetta, joten raportointia joudutaan laatimaan moneen kertaan.

Ulkoministeriössä YPS-työn koordinaatio on henkilöitynyt yhden asiantuntijan ympärille, ja sidosryhmiä huolehtaa, miten koordinaatiotyö etenee, kun henkilö vaihtaa tehtäviä. Lisäksi haastateltuja sidosryhmiä mietityttää, pitäisikö kotimaan YPS-työtä koordinoida ennemmin kotimaahan keskittyvistä ministeriöistä, kuten opetus- ja kulttuuriministeriöstä, sisäministeriöstä tai sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Suomen YPS-työstä ei ole laadittu kattavia viestintämateriaaleja, joita eri toimijat voisivat hyödyntää omissa kanavissaan. Yhteisten aineistojen puute lisää YPS-viestintään käytettävää aikaa eri organisaatioissa ja toisaalta vähentää tapahtumia, joihin toimijat ehtivät osallistua.

3.1.3 Parhaat käytännöt ja kehittämiskohteet YPS-työssä Suomessa

Parhaat käytännöt

Viranomaisten ja järjestöjen välinen yhteistyö toimii erinomaisesti YPS-työssä perustuen molemminpuoliseen kumppanuuteen. Nuorten ja valtionhallinnon välillä on syvää luottamusta, he kuuntelevat toistensa ajatuksia tarkasti ja pyrkivät huomioimaan ne omassa työssään puolin ja toisin. Tarkasteltavalla toimintaohjelmakaudella nuoret ja viranomaiset ovat kokoontuneet samoihin pöytiin keskustelemaan ja oppimaan toisiltaan yli sektorirajojen ilman yhteistyötä häiritsevää hierarkiaa. Sekä eri alojen viranomaiset että nuorisjärjestöt ovat tyytyväisiä yhteistyön antiin. Työnjako on selkeä ja toimiva.

Nuorten ja nuorisjärjestöjen merkitys on tunnistettu, ja niiden toimintaa ja osallistumista tuetaan monin tavoin. Järjestöille tarjotaan rahoitusta, ja niiden näkemyksiä pyydetään ja kuunnellaan. Julkishallinto antaa järjestöjen toimia vapaasti ja keskittyä tärkeiksi koettuihin asioihin, eikä järjestöjen toimintaan puututa tai sitä ohjata.

YPS-toimintaohjelma on parantanut valtionhallinnon eri sektoreiden ymmärrystä nuoriin, rauhaan ja turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä erityisesti kotimaassa. Toiminta on onnistunut jossain määrin valtavirtaistamaan YPS-ajattelua ulkoministeriössä, ja se on parantanut sektoriministeriöiden ymmärrystä teeman poikkileikkaavuudesta yli sektorirajojen. Ulkoministeriö on integroinut YPS-työtä mm. asevalvontaan. Myös seurantaryhmään tällä hetkellä kuulumaton poliisitoimi on nähnyt hyödyllisenä, että nuorten kanssa tehtävään yhteistyöhön satsataan.

Suomella on hyviä lainsäädännön esimerkkejä siitä, miten nuoria osallistetaan yhteiskunnalliseen kehitykseen. Esimerkiksi nuorisovaltuustot on kirjattu kuntalakiin vuonna 2015, joten kaikissa kunnissa tulisi olla nuorisovaltuusto. Lisäksi vuodesta 2023 alkaen kaikilla hyvinvointialueilla on tullut olla alueellinen nuorisovaltuusto.

Nuoret, rauha ja turvallisuus -verkoston ja ulkoministeriön yhteinen koordinaatio ja yhteistyö toimii hyvin. Keskusteluyhteys on hyvä ja mutkaton, ja nuoret kokevat virkahenkilöstön olevan helposti lähestyttäviä. Nuoret ovat kokeneet voivansa pitää omista piirteistään kiinni keskustellessaan ja tehdessään yhteistyötä ulkoministeriön kanssa. Verkosto mahdollistaa YPS-työn omistajuuden jakautumisen nuorille.

Suomen YPS-toimintaohjelman laatiminen on toteutettu osallistavasti eri tahoja kuunnellen ja omistajuutta jakaen. Ensimmäisen toimintaohjelman laatimisprosessi, sen poikkialaisuus ja nuorten vahva omistajuus sen kehittämisessä vahvistavat Suomen brändiä YPS:n suurvaltana.

Nuorten moninaisuus on pyritty huomioimaan toimintaohjelman laatimisessa ja toteutuksessa. Erilaisista taustoista ja vähemmistöistä tulevia nuoria on pyritty saamaan mukaan ja tuomaan äänensä kuuluviin mm. nuorisojärjestöjen avustuksella. Myös maantieteelliseen kattavuuteen on pyritty kiinnittämään huomiota esimerkiksi nuorisovaltuustojen kuulemisella ja sekä järjestöyhteistyön avulla.

Nuorisodelegaattitoimintaa pidetään onnistuneena, ja sitä on aktiivisesti kehitetty edelleen.

Nuorisola on osallistunut delegaattien rekrytointeihin, ja delegaateiksi on valittu nuoria, jotka ovat itse tavoitelleet tehtäviä. Delegaatit ovat päässeet aktiivisesti mukaan kansainvälisten kokousten valtuuskuntiin, ja heitä on koulutettu tehtäviin. Osa nuorisodelegaateista on voinut ehdottaa asioita kansainvälisten kokousten agendoille, pitää puheenvuoroja kokouksissa, ja heidän ajatuksiaan on kuultu Suomen kantaa muodostettaessa. Suomalaiset nuorisodelegaatit toimivat esimerkkinä myös muille maille nuorten osallistumismahdollisuuksien kasvattamisesta.

Toimintaohjelman aikana toimineet hallitukset ovat antaneet vahvan poliittisen tuen toimintaohjelman toteuttamiselle. Toimintaohjelman laatiminen ja myöhemmin sen uudistaminen on kirjattu hallitusohjelmiin 2019 ja 2023, ja toimintaohjelma on mainittu myös Suomen ulko- ja

turvallisuuspoliittisissa selonteoissa 2020 ja 2024. Osa ulkoministereistä on halunnut aktiivisesti tavata ja kuulla nuoria niin Suomessa kuin maailmallakin.

Toimintaohjelmassa huomioidaan perinteisten rauhan ja turvallisuuden näkökulmien lisäksi myös arkipäivän turvallisuuteen vaikuttavat asiat. Sidosryhmät pitävät tärkeänä, että sosiaalisen eriarvoisuuden, rasmin ja syrjinnän kitkeminen on otettu osaksi suomen YPS-toimintaohjelmaa.

Toimintaohjelman puitteissa on kokeiltu erilaisia tapoja, miten valtionhallinto voi ottaa osaa nuorten kapasiteetin kehittämiseen rauhantyössä. Esimerkiksi nuorten rauhanvälittäjien mentorointiohjelma Suomen ja Etelä-Afrikan välillä, puhujapoolit, ja UM:n virkamiesten käytettävyyttä puhujina nuorten tapahtumissa edistävät rauhantyöstä kiinnostumista ja sen oppimista Suomessa ja kansainvälisesti.

Suomen YPS-seurantaryhmä toimii käytettävissä oleviin resursseihin nähden hyvin. Seurantaryhmä tarjoaa eri sektorialojen asiantuntijoille mahdollisuuden jakaa ajatuksiaan ja oppia muilta ryhmän jäseniltä. Moni sektoriministeriön virkahenkilö arvostaa myös sitä, miten seurantaryhmä antaa näkökulman ulkoministeriön työhön, joka muissa olosuhteissa jää usein vieraaksi.

Kriisialueilla toimiville suomalaisille YPS-agenda on operatiivinen työkalu, jonka avulla nuoriin liittyvä työ konkretisoituu, ja joka auttaa tunnistamaan erilaisia ryhmiä ja ryhmittymiä, joilta voidaan saada tietoa, ja jotka voivat olla vaikuttamistyön kohteena.

Kehittämiskohteet

YPS-työn valtavirtaistuminen valtionhallinnon sidosryhmäorganisaatioissa on ollut rajallista, ja osaaminen henkilöityy helposti yksittäisiin ihmisiin. Vastuuhenkilöiden vaihtuessa yhteistyön jatkuminen muiden tahojen, esim. järjestöjen kanssa on usein hankalaa, ennen kuin toimintatavat vakiintuvat uudelleen. YPS-toiminnan valtavirtaistuminen eri ministeriöissä, suurlähetystöissä ja muissa valtionhallinnon organisaatioissa helpottaisi työn jatkuvuutta ja parantaisi tehokkuutta. Nykyisin moni virkahenkilö, joka käytännössä toteuttaa YPS-agendaan liittyviä tehtäviä, ei ole kuullutkaan Suomen YPS-toimintaohjelmasta.

Julkishallinnossa toimintaohjelman toteuttaminen keskittyy ministeriöihin sekä osin näiden alaisiin virastoihin. Eduskuntaan on perustettu YPS-ystäväryhmä 2024, jonka tarkoituksena on tehdä yhteistyötä erityisesti Nuoret, rauha ja turvallisuus -verkoston kanssa ja pitää teemaa esillä eduskunnassa, mutta muissa valtionhallinnon, aluetason tai kuntien päätöksentekojärjestelmissä YPS-työlle ei ole omia kanaviaan.

YPS-tematiikan huomioiminen kunnissa esimerkiksi nuorisotyön ja koulujen kautta jää epäselväksi, vaikka kunnalliset toimijat käytännössä toteuttavat monia YPS-toimia osana normaalia työtään.

Opetussuunnitelmissa käsitellään laajasti mm. globaalikasvatuksen ja rauhan kysymyksiä, mutta opettajien

työtä ei mielletä osaksi YPS-toimintaa. Sidosryhmien huoli on, että valtakunnallisella tasolla toteutetun toimintaohjelman avulla ei päästä toimimaan sillä tasolla, missä nuorison asiat ja elämä oikeasti ovat. Haastateltavat toivovat, että kansallista YPS-työtä vietäisiin virastoista ja ministeriöistä lähemmäs nuoria ja ilmiöitä.

Moni taho toteuttaa YPS-agendaa tietämättään. YPS-tietoisuus ei ole levinnyt kovin laajalle valtionhallinnossa. Ulkoministeriössä on järjestetty aiheeseen liittyviä koulutuksia, mutta haastateltujen virkamiesten mukaan sekä siellä että monissa muissa organisaatioissa osa asiantuntijoista työskentelee teeman parissa muiden otsikoiden alla osaamatta nimetä toimintaa YPS-agendan kannalta relevantiksi. Potentiaalisia synergioita eri tahojen kesken ei tämän takia voida hyödyntää täysimääräisesti. Esimerkiksi kehitysyhteistyössä, OKM:n solidaarisuusjoukoissa ja puolustusvoimissa toteutetaan paljon YPS:n kannalta relevantteja toimia, joita ei mielletä osaksi YPS-toimintaohjelmaa. Potentiaalista yhteistyötä ei kehitetä niin strategisesti, kuin se voisi olla mahdollista.

Kattavuuteen pyrkivästä nuorten osallistamisesta huolimatta YPS-työhön osallistuvien nuorten ryhmä on melko homogeeninen. Poikien ja nuorten miesten, maahanmuuttajien, kulttuurisiin vähemmistöihin kuuluvien, vammaisten, koulutuksen ulkopuolella olevien ja monien muiden usein heikommassa asemassa olevien nuorten ääntä ei juuri kuulla YPS-työssä. Sidosryhmien huolena on, että esimerkiksi radikalisoitumisuhan alla olevia nuoria ei saada kuultua ja osallistettua, vaikka YPS voisi olla heille hyvin tärkeä viitekehys. Sidosryhmillä on rajallisesti keinoja tavoittaa sellaisia nuoria, jotka eivät ole mukana tai seuraa järjestötoimintaa. Toisaalta kuntien nuorisotoimia, etsivää nuorisotyötä, seurakuntia tai poliisia ei ole aktiivisesti osallistettu osaksi YPS-työtä.

YPS-toimintasuunnitelman toteuttamiseen on varattu hyvin niukasti resursseja. Ulkoministeriöllä on pienet henkilöstöresurssit YPS-toimintaohjelman koordinointiin, mutta muissa ministeriöissä YPS-työlle ei ole korvamerkitty rahoitusta. Nuorisojärjestöt saavat toimintaansa avustuksia mm. OKM:stä ja UM:stä, joita he voivat osittain käyttää YPS-työhön, mutta resurssit eivät riitä kaiken tavoitellun toiminnan toteuttamiseen. Rahoituksen epävarmuus estää järjestöjen pitkäjänteisiä toimia YPS-agendan parissa, ja moni valtionhallinnon järjestöiltä toivoma toimi jää toteuttamatta resurssipulan takia. Myös valtionhallinnossa rahoituksen puute on estänyt toteuttamasta osaa YPS-toimintaohjelman toimista täysimääräisesti. Toisaalta monia YPS-toimintaohjelman toimia toteutetaan valtionhallinnossa osana muista lähteistä rahoitettuja strategioita ja ohjelmia, jolloin erillistä rahoitusta ei tarvita.

Suomen YPS-työstä puuttuu tilannekuva, jota voisi käyttää strategian ja toimintaohjelman pohjana. Rauhan ja turvallisuuden asioissa strategia- ja toimintaohjelman laatimisessa lähdetään yleensä yhteisestä

tilannekuvasta. Sidosryhmien mielestä myös YPS-toimintaohjelman laatimisen pohjalle voisi olla tarpeen luoda YPS-tilannekuva, jossa kartoitetaan mitkä asiat ovat nousussa ja mitä laskussa, mitkä asiat niihin vaikuttavat, mitä pitäisi tehdä ja kenen osallistua. Tilannekuvan pohjalta voitaisiin rakentaa strategisoperatiivinen toimintaohjelma, jossa tehtäisiin yhteisiä päätelmiä, ja katsottaisiin eri tasoilla mitä pitäisi tehdä, jotta tavoitteet saavutetaan.

Nuorten osallistaminen nuoriin, rauhaan ja turvallisuuteen liittyvään kansalliseen keskusteluun on onnistunut suhteellisen hyvin, mutta nuoria ei konsultoida vielä systemaattisesti

turvallisuuspolitiikassa laajemmin. Sidosryhmät toivovat, että eri taustaisten nuorten ääni kuuluisi myös turvallisuuspolitiikassa, jotta nuorten tunnistamiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin osattaisiin tarttua ajoissa.

Toimintaohjelman tavoitteiden, alatavoitteiden ja toimien toteuttamista ei seurata systemaattisesti.

Systemaattisen seurannan puutteen takia toimintakauden aikana tai sen päättyessä ei voida määritellä, mitkä suunnitellut toimet on toteutettu, mitä on mahdollisesti yritetty toteuttaa, ja mitkä ovat jääneet kokonaan toteuttamatta. Toimien seuranta ei vaatisi indikaattoreiden olemassaoloa, vaan voisi perustua nykyisenkaltaisiin toimintaohjelmiin. Indikaattoreiden avulla voitaisiin seurata toimien toteutuksen lisäksi niiden vaikutuksia.

Toimintaohjelmalta puuttuvat indikaattorit, joiden avulla ohjelman tavoitteiden toteutumista voisi seurata.

Indikaattoreita on alustavasti suunniteltu, mutta niitä ei viimeistely eikä otettu käyttöön resurssipuutteen takia. Sidosryhmät kokevat, että indikaattoreita tarvittaisiin, jotta toimintaohjelman kehitystä ja vaikuttavuutta voitaisiin mitata objektiivisesti, mikä puolestaan auttaisi eri tahoja suhtautumaan toimintaan vakavasti ja resursoimaan työtä. Osa sidosryhmistä toivoo, että indikaattorit olisivat samantyyppisiä kuin Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmalla. Toisaalta myös kansainvälisten indikaattoreiden mahdollisuus nostettiin esiin kansainvälisten sidosryhmien toimesta. Indikaattoreiden hyödyllisyys suhteessa niiden laatimisen ja seuraamisen resurssitarpeisiin mietityttää monia haastateltuja tahoja.

YPS-toimintaohjelman päällekkäisyys muiden julkishallinnon ohjelmien ja strategioiden kanssa

hämmentää sidosryhmiä. Ohjelmien välisiä synergioita ei välttämättä mietitä kunnolla, vaan toteutetuista toimenpiteistä lähinnä raportoidaan eri ohjelmien alle.

Poliittiset tavoitteet ovat nousseet Suomen YPS-työssä aiempaa enemmän esiin.

Monet järjestöt kokevat, että heihin luotettiin aiemmin enemmän, mutta erityisesti toisen YPS-toimintaohjelman valmistelun yhteydessä puolueet ovat ottaneet voimakkaasti kantaa toimintaohjelman sisältöön ja sanamuotoihin.

Toimintaohjelman kotimaan toimissa on rajallisesti kansainvälistä ulottuvuutta.

Sidosryhmien mielestä kansallisen toimintaohjelman toimeenpanon vahvuus ja toisaalta heikkous on, että kotimaan toimet

ovat melko kaukana perinteisestä rauhantyöstä. Koska rauhan käsite YPS-toimintaohjelmassa on laaja, ohjelman toimet menevät helposti päällekkäin muiden strategioiden ja ohjelmien kanssa. Moni haastateltu viranomaistaho toteaa, että YPS-toimintaohjelmassa käsitellään Suomen roolia maailmalla melko rajallisesti samalla, kun nuorten kannustaminen kansainväliseen rauhantyöhön rajautuu helposti nuorisodelegaattien toimintaan sekä Nuoret, rauha ja turvallisuus -verkoston ja järjestöjen tekemään kansainväliseen työhön. Nuoria haluttaisiin kannustaa nykyistä enemmän hakeutumaan kansainvälisiin tehtäviin ja kansainväliselle uralle rauhan ja turvallisuuden parissa. Esimerkiksi Etyjin nuorten asiantuntijoiden ryhmässä ei ole mukana yhtään suomalaista nuorta, vaikka Suomi pyrkii aktiivisesti edistämään nuorten näkökulmien huomioimista Etyjin toiminnassa.

YPS-työn viestinnässä on parantamisen varaa. Resurssiniukkuuden takia seurantaryhmän viestintä koostuu lähinnä tehtyjen toimien päivittämisestä kussakin organisaatiossa. Ulkoisesta viestinnästä puuttuu viestintämateriaaleja, joita eri toimijat voisivat hyödyntää omassa työssään.

Vapaaehtoisten nuorten sitoutuminen toimintaan koetaan heikentyneen erityisesti koronapandemian jälkeen. Järjestöjen on aiempaa vaikeampaa sitouttaa nuoria toimintaan ja saada heitä osallistumaan sovittuihin tapaamisiin. Sitoutumisen vähentäminen pienentää ryhmiä, jotka osallistuvat YPS-työhön. Esimerkiksi Nuoret, rauha ja turvallisuus -verkostossa toimintaa on keskitetty verkoston ohjausryhmälle, koska jäsenten sitoutuminen toimintaan on ollut aiempaa heikompaa. Samalla verkoston toimintaa seuraavat sidosryhmät toivovat, ettei toimintaa pyritettäisi liian pienen ryhmän voimin, ja että verkoston jäseniä huomioitaisiin toiminnassa enemmän.

3.2 Suomen YPS-toimintaohjelman kansainvälinen näkyvyys ja hyödyntäminen

3.2.1 YPS-toimintaohjelma Suomen globaalissa julkikuvassa

Suomi nähdään maailmalla edelläkävijänä, jolla on tahtoa ja resursseja tehdä YPS-työtä.

Toimintaohjelma on vahvistanut Suomen brändiä rauhan ja turvallisuuden kysymyksiä korostavana maana. Se on myös lisännyt kansainvälisesti Suomen tunnettavuutta inklusiivisen yhteiskuntamallin edelläkävijänä, jossa niin naisilla kuin nuorilla on mahdollisuus osallistua ja saada äänensä kuuluviin. Suomi on luonut aktiivisesti kumppanuuksia ja tuonut oma-aloitteisesti YK:n jäsenmaita, nuoria ja kansalaisjärjestöjä yhteen agendan edistämiseksi samalla, kun se on onnistunut viemään YPS-periaatteita käytäntöön. Myös YK:n pääsihteeri on huomionnut Suomen roolin edelläkävijänä nostamalla suomalaisia esimerkkejä esiin kaikissa kolmessa YK:n turvallisuusneuvostolle laatimassaan YPS-raportissa⁹. Toisaalta YPS-agenda ei ole kansainvälisesti kovin

⁹ Raportit ovat ladattavissa YK:n sivuilta: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2020_167_e.pdf
<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/289/84/pdf/n2228984.pdf?OpenElement>

kilpailtu, joten Suomen on ollut helppo erottua työssä edukseen vahvalla poliittisella sitoutumisella ja kohdentamalla rajalliset resurssinsa strategisesti vaikuttaviin toimiin.

Suomi on profiloitunut YPS-tematiikassa tukemalla muita maita kansallisten toimintaohjelmien laatisessa. Suomi on jakanut hyviä YPS-käytäntöjä ja kokemuksiaan eri maille ja organisaatioille eri yhteyksissä. Syksyllä 2022 Suomi järjesti Helsingissä kansainväliseen hyviin YPS-käytäntöihin keskittyneen työpajan, jonka tavoitteena oli kannustaa erityisesti Afrikan maita laatimaan kansallinen Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelma sekä luoda edellytykset ja puitteet eri maiden ministeriöiden ja nuorten rauhanvälittäjien väliselle YPS-yhteistyölle. Työpaja loi pohjan Suomen aloitteelle perustaa YPS-aiheinen *Community of Practice* -yhteisö, joka kokoaa yhteen YPS-työstä kiinnostuneita YK-jäsenvaltioita ja näiden nuorisjärjestöjä ja muita nuorisotoimijoita. Yhteisön tavoitteena on vaihtaa tietoja ja hyviä käytäntöjä kansallisten Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintasuunnitelmien työstämisestä. Suomi koordinoi yhteisön toimintaa yhdessä Search for Common Ground -järjestön ja United Network of Young Peacebuildersin kanssa.

Suomen kansallinen YPS-toimintaohjelma toimii esimerkkinä muille maille, mutta sen mahdollisuuksia ei ole hyödynnetty täysimääräisesti julkikuvan edistämässä. Suomen kansallinen YPS-toimintaohjelma oli valmistuessaan ensimmäinen laatuaan maailmassa. Sen avulla Suomi näytti, että sen laatiminen yhteistyössä nuorten kanssa on mahdollista, eikä YPS koske vain kehittyviä maita, vaan siitä on hyötyä myös rauhallisissa yhteiskunnissa. Haastateltujen sidosryhmien mielestä Suomi voisi kuitenkin hyödyntää osaamistaan proaktiivisemmin jakamalla kokemuksiaan ja osaamistaan nykyistä enemmän ja näyttävämmin erityisesti nuorten osallistamisen eri tavoista.

Edistyksellisyys YPS-työssä on avannut suomalaisille ovia myös muilla rauhanrakentamisen aloilla. Suomalaiset järjestöt kokevat saaneensa tukea ja rahoitusta kansainväliselle rauhantyölleen laajemmin, koska Suomi on profiloitunut YPS-työssä.

Suomalaisten viranomaisten ja nuorten välistä yhteistyötä pidetään esimerkillisenä.

Toimintasuunnitelman laatiminen tiiviissä yhteistyössä nuorten kanssa herättää kiinnostusta muissa maissa. Suomessa nuorille on annettu mahdollisuus vaikuttaa, ja maailmalla tiedetään, että Suomessa nuorten ääntä kuunnellaan. Nuoret, rauha ja turvallisuus -verkosto on vienyt sanomaa eteenpäin maailmalla samalla, kun Suomen nuorisodelegaattitoimintaa pidetään suurella arvolla ja tiennäyttäjänä siinä, miten nuoria voidaan

kuulla kansainvälisissä neuvotteluissa. Suomalaiset nuoret ovat saaneet oman äänensä kuuluviin myös kansainvälisillä areenoilla, esim. YK:ssa, EU:ssa ja Etyj:ssä.

Suomen hyvät suhteet ja tuki kansalaisyhteiskunnalle herättävät arvostusta. Kansalaisyhteiskunnan rooli valtioiden toiminnan valvojana ja edistäjänä on merkittävä. Suomi on tukenut kansainvälisiä kansalaisjärjestöjä ja verkostoja YPS-työn kehittämisessä ja vahvistanut näin kansalaisyhteiskunnan roolia ja mahdollisuuksia YPS-agendan edistämiseksi. Samalla kansalaisyhteiskunta toivoo, että ruohonjuuritason järjestöt saisivat aiempaa enemmän tukea toiminnalleen YPS-asioiden kehittämiseksi erityisesti kehittyvissä maissa.

Suomi oli yksi ensimmäisiä maita, jotka rahoittivat YPS-työhön keskittyvän asiantuntijan tehtävää YK-organisaatioissa. Kansainvälisessä kontekstissa on harvoja asiantuntijoita, jotka keskittyisivät työssään YPS:ään, useimpien tehtäviin kuuluu myös muita teemoja. Suomen YPS-sekondeeraukset erityisesti YK:ssa ovat herättäneet positiivista huomioita ja tukeneet YPS-agendan institutionalisoimista YK:ssa päämajatasolla. Myös Suomen YK-edustuston asiantuntemusta aiheen parissa kiitellään.

Suomen järjestämä Helsinki Symposium ja community of practice konkretisoivat YPS-agendaa.

Vuonna 2019 järjestetty Helsinki Symposium auttoi konkretisoimaan nuorten osallistamista rauhanprosesseihin ja auttoi kansainvälistä yhteisöä ottamaan nuorten näkökulmat tosissaan. Tapahtuma toi yhteen rauhanprosesseista kiinnostuneita nuoria, kansainvälisiä asiantuntijoita sekä organisaatioita ja jäsenmaita, ja auttoi myös luomaan luottamusta toimijoiden välille ja nopeutti näin käynnissä olleita kehitysprosesseja nuorten roolista rauhanprosesseissa. Lisäksi tapahtumassa julkaistiin nuorten osallistamista rauhanprosesseihin käsittelevä selvitys¹⁰, joka kokosi ja analysoi nuorten osallistamisen hyviä käytäntöjä ja esitti konkreettisia suosituksia nuorten osallistamisen edistämiseksi. Symposiumin jälkeen Suomi on jatkanut tiivistä yhteistyötä Qatarin ja Kolumbian kanssa nuorten osallistumisen edistämiseksi rauhan prosesseissa. Myös Suomen tuki Search for Common Ground -järjestölle ja sen perustamalle YPS Community of Practice -yhteisölle on auttanut edistämään toimijoiden välistä yhteistyötä ja rakentamaan kansainvälistä YPS-yhteisöä.

3.2.2 YPS-toimintaohjelman hyödyntämien Suomen YK-, ulko- ja turvallisuuspoliittisessa vaikuttamistyössä

Suomi on profiloitunut YK:ssa YPS-työn suunnannäyttäjäksi. Suomi on tukenut YK:ta YPS-työn integroinnissa YK:n päämajan ja YK-järjestöjen toimintaan, ja se kanssapuheenjohtaa jäsenmaista koostuvaa

¹⁰ Global policy paper “We Are Here: An integrated approach to youth-inclusive peace processes” on luettavissa täällä: <https://www.youth4peace.info/book-page/global-policy-paper-we-are-here-integrated-approach-youth-inclusive-peace-processes>

YPS-ystäväryhmää. Lisäksi Suomen YK-edustusto on järjestänyt aiheeseen liittyviä tapahtumia, ja Suomi on tuonut nuorisoadustajia mukaan YK-kokouksiin. Suomi näyttäytyy YK-kontekstissa globaalia vastuuta kantavana, aloitteellisena toimijana, jonka työ tukee kansainvälisiä rauhan ja turvallisuuden ponnisteluja.

Suomi on nostanut YPS-teeman Etyj-puheenjohtajakauden teemaksi 2025. Suomen järjestämä Etyjin nuorisofoorumi heinäkuussa 2025 toi yhteen nuoria noin viidestäkymmenestä Etyjin osallistujavaltiota keskustelemaan alueen turvallisuushaasteista sekä antamaan suosituksia Suomen Etyjille valmisteleman Nuoret, rauha ja turvallisuus -tiekartan laatimiseen. Ulkoministeri Valtonen on nimennyt erillisen Etyj-puheenjohtajan Nuoret, rauha ja turvallisuus -erityisedustajan, joka edustaa Suomea kansainvälisissä Etyj-tapaamisissa. Lisäksi Suomen puheenjohtajakauden aikana laadittiin ensimmäinen YPS-tiekartta Etyjille. Aktiivisuutensa ansiosta Suomi näyttäytyy Etyj:ssä johtavana toimijana Nuoret, rauha ja turvallisuus -tematiikassa ja siinä profiloituminen on auttanut luomaan yhteyksiä joihinkin Etyjin jäsenvaltioihin.

Suomi on profiloitunut YPS-suurvaltana myös Afrikassa. Suomi on tehnyt yhteistyötä Afrikan Unionin (AU) kanssa, ja kehittänyt Etelä-Afrikan kanssa nuorten rauhanvälittäjien mentorointiohjelman. Lisäksi Nuoret, rauha ja turvallisuus -verkosto sekä kansalaisjärjestöt kuten Kirkon ulkomaanapu ja NMKY ovat edistäneet YPS-työtä ja kansallisten toimintaohjelmien laatimista useissa Afrikan maissa. Myös Suomen suurlähetystöt ovat tukeneet YPS-prosesseja mm. Nigeriassa ja Keniassa.

EU:ssa Suomi on edistänyt YPS-agendaa erityisesti EU:n ulkosuhdehallinnossa ja

siviilikriisinhallinnan parissa. Suomen EU-edustusto on pyrkinyt sisällyttämään Nuoret, rauha ja turvallisuus -agendaa sekä nuorten osallisuutta koskevia kirjauksia Euroopan unionin neuvoston kehitysyhteistyön ja kansainvälisten kumppanuuksien (CODEV-PI) sekä ihmisoikeustyöryhmän (COHOM) päätelmiin. Suomi on EU-edustuston kautta edistänyt myös YPS-agendan sisällyttämistä EU:n siviilikriisinhallintaa ohjaaviin dokumentteihin ja siviilikriisinhallintaoperaatioihin, ja Kriisinhallintakeskus CMC:llä oli rooli vuonna 2024 valmistuneen YPS-työn integroimisesta siviilikriisinhallintaan ohjaavan minikonseptin laadinnassa EU:n siviilikriisinhallintakomiteassa. Lisäksi CMC on kouluttanut siviilikriisinhallintaoperaatioihin lähetettäviä asiantuntijoitaan YPS-tematiikassa osana siviilikriisinhallinnan peruskurssia. Kansalaisyhteiskunnan keskuudessa erityisesti Nuoret, rauha ja turvallisuus -verkosto sekä YK-nuoret ovat puolestaan tukeneet EU:n YPS-koalition työtä ja edistäneet omalta osaltaan YPS-teemojen valtavirtaistumista EU:ssa. EU-delegaatiot ovat perustaneet asemamaissaan omia nuorten kuulemiseen keskittyviä ryhmiä, joiden agendalla on myös YPS-kysymyksiä, mutta Suomi ei ole ollut näissä aktiivisesti mukana. Resurssisyistä Suomi ei ole ollut erityisen aktiivinen myöskään EU:n sisäisissä YPS-keskusteluissa.

Suomi on edistänyt YPS-agendaa osana kehitysyhteistyötään sekä humanitaarista apua.

Humanitaarisissa kriiseissä Suomi painottaa haavoittuvimpien ryhmien apua. Kehitysyhteistyössä YPS-näkökulmaa pidetään yllä mm. rahoittamalla nuoriin, rauhaan ja turvallisuutteen liittyviä kansalaisjärjestöjen ja kehitysrahastojen hankkeita ja ohjelmia, ja huomioimalla nuorten osallistaminen kahdenvälisissä kehitysyhteistyöhankkeissa.

Ulkoministerit ovat tavanneet nuoria matkoillaan. Erityisesti ulkoministeri Pekka Haavisto hyödynsi arvoaltaansa Suomen YPS-osaamisen esittelyssä kutsumalla nuoria mukaan tapaamisiin. Esimerkiksi Suomen isännöimässä Pohjoismaiden ja Afrikan maiden ministerikokouksessa nuoret eri maista haastoivat ministereitään, ja sittemmin nuorten kuulemisesta on tullut kokouksissa perinne, joka on jatkunut myöhemmissä kokouksissa.

Nuorten huomioiminen rauhanvälityksessä on korostunut erityisesti ulkoministeriön

Rauhanvälityskeskukseen sekä CMI:n työssä. Rauhanvälityskeskus on valtavirtaistanut erityisesti nuorten osallistamista rauhanvälitykseen ja rauhanprosesseihin mm. kesäkuussa 2025 käynnistyneen Suomen ja Etelä-Afrikan yhteistyössä perustaman kansainvälisen nuorten rauhanvälittäjien mentorointiohjelman avulla. Konfliktinratkaisujärjestö CMI on puolestaan sisällyttänyt nuoret ja rauhantyön painopistealueeksi uuteen 10 vuoden strategiaansa vuonna 2025, ja keskittynyt sitä ennen mm. nuorten osallistamiseen rauhan prosesseihin erityisesti Afrikan maissa, mm. Tsadissa ja Libyassa.

Valtionhallinnossa ja järjestöissä resurssipula on estänyt YPS-osaamisen laajamittaisempaa markkinointia kansainvälisesti. Pyyntöjä Suomen osaamisen ja toimintatapojen esittelemiseksi tulee paljon enemmän, kuin mihin toimijat ehtivät vastata. Resursseja on ollut niukasti käytettävissä myös strategiseen suunnitteluun YPS-työn huomioimiseksi ulko- ja turvallisuuspoliittisessa vaikuttamistyössä.

Ulkoministeriön rooli YPS-työn koordinoinnissa lisää uskottavuutta kansainvälisesti. Monissa maissa YPS on nuorisoministeriön hallinnon alla. Suomessa tema on otettu osaksi ulkosuhteita, ja nuoret on otettu näkyvästi mukaan edustamaan Suomea maailmalla. Myös Suomen tapa toteuttaa YPS-toimintaohjelmaa eri hallinnonalojen ja näitä edustavien ministeriöiden yhteistyönä on herättänyt kiinnostusta eri maissa.

Suomi ei ole profiloitunut YPS-aiheisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa. Suomen ja suomalaisten osaamiseen luotetaan maailmalla, mutta Suomi ei ole aktiivisesti jakanut osaamistaan eteenpäin. Ruotsin FBA on tuottanut monia YPS-aiheisia raportteja, joihin suomalaisia asiantuntijoita on haastateltu, mutta Suomi on keskittynyt YPS-työssään verkostojen ja kumppanuuksien rakentamiseen ja vahvistamiseen tiedontuottamisen sijaan.

Suomella on vahva YPS-alumni joukko. Suomi on rahoittanut suomalaisten YPS-asiantuntijoiden työtä mm. YK:n päämajassa ja UNV-tehtävissä, ja monissa järjestöissä on kasvanut YPS-alan ammattilaisia. Asiantuntijoiden yhteydenpitoa ei kuitenkaan ole koordinoitu systemaattisesti.

3.2.3 Suomen rooli YPS-agendan juurruttamisessa YK:ssa

Suomella on ollut kriittinen rooli YPS-agendan perustamisessa. Suomalaiset nuoret olivat mukana aloitteessa, joka johti päätöslauselman laatimiseen.

YK:n YPS-agenda on kehittynyt, osin Suomen tuella, tunnistamaan nuoret voimavarana uhkan sijaan. Suomen kansallinen toimintaohjelma osoitti omalta osaltaan, että YPS-työtä voidaan ja kannattaa tehdä nuorten vetämänä, yhteistyössä viranomaisten kanssa. YPS:stä on kasvanut globaalinen etelän ja pohjoisen yhteinen agenda, joka tunnistaa, että kaikkialla on nuoria, ja että kaikkialla on ongelmia, joihin nuoret voivat tuoda ratkaisuja.

Suomi on ryhdistänyt YK:n YPS-ystävyyshän toimintaa. Suomi ryhtyi ystäväryhmän varapuheenjohtajaksi Jordanian tueksi 2024. Suomen roolia pidetään merkittävänä YPS-agendan kansainvälisessä koordinoinnissa, ystäväryhmän työn aktivoimisessa ja jäsenmaiden osaamisen kehittämisessä. Suomi on mm. pitänyt YK:n turvallisuusneuvostossa puheen ystäväryhmän puheenjohtajien puolesta ja koordinoitunut ryhmän työtä YPS-agendan huomioimiseksi mm. YK:n 2024 tulevaisuussopimuksessa. Suomen aktiivinen toiminta on auttanut myös ryhmän profiilin nostamisessa.

Suomi on edistänyt YK:n ja kansalaisyhteiskunnan välistä dialogia ja nostanut YPS-työtä tekevien kansalaisjärjestöjen näkyvyyttä YK:ssa. Suomi tuki YK:n ja kansalaisjärjestöjen dialogitapahtumaa ainoana rahoittajana vuonna 2023 ja yhdessä Tanskan kanssa vuonna 2024. Vuonna 2024 järjestävänä tahona toimiva YK:n rauhanrakennuksen tukitoimisto PBSO otti YPS:n dialogin yhdeksi painopisteeksi ja lisäksi dialogiin osallistuvien nuorten rauhanrakentajien määrää merkittävästi. Dialogissa järjestettiin myös erillinen YPS-agendaan keskittyvä segmentti, jossa Suomen YK-suurlähettiläs piti aloituspuheenvuoron.

Suomi tukee edelleen muita YK-jäsenmaita YPS-agendan toteuttamisessa. Suomen YK-edustusto vastaa viikoittain kyselyihin siitä, mitä YPS on ja miten siihen voi tarttua. YK-jäsenmaiden YPS-ystävyyshän puheenjohtajatehtävien lisäksi YK-edustusto on mm. vahvistanut EU:n YPS-kantoja sekä huolehtinut YPS-näkökulmien huomioimisesta YK-päätöslauselmissa.

Suomen tuki on auttanut luomaan nuorten asioille oman kotipesän YK:ssa. Ensimmäisen YPS-päätöslauselman hyväksymisen jälkeen YK:sta puuttui henkilöresursseja ja paikka, josta YPS-agendaa koordinoitaisiin. Vuonna 2019 ulkoministeriö ryhtyi rahoittamaan Nuoret, rauha ja turvallisuus - asiantuntijan tehtävää YK:n nuorisiedustajan toimistossa, josta tehtävä siirtyi vuonna 2022 perustettuun YK:n

nuorisotoimistoon vuosiksi 2023–2024. Suomen tuki mahdollisti Nuoret, rauha ja turvallisuus -portfolion kehittämisen ja vakiintumisen uuden nuorisotoimiston ydintehtäviin. Nuorisotoimisto on myös kannustanut YK:n poliittisten ja rauhanrakentamisen asioiden osastoa (Department of Political and Peacebuilding Affairs) huomioimaan nuoret omassa työssään. Vuonna 2025 nuorisotoimisto liittyi YK:n Nuoret, rauha ja turvallisuus -sihteeristöön, joka koordinoi YK:n sisäistä YPS-yhteistyötä Nuorisotoimiston, poliittisten ja rauhanrakentamisen asioiden osaston sekä YK:n väestöohjelma UNFPA:n yhteistyönä. YK:n nuorisotoimisto ei toimi kenttätasolla, eikä toimistossa ole enää YPS-työhön keskittynyttä asiantuntijaa Suomen rahoituksen päätyttyä.

Suomi on onnistunut valtavirtaistamaan YPS-ajattelua YK:ssa. Suomalaisia kehuaan siitä, miten he ovat onnistuneet kytkemään YPS-agendan osaksi puheita ja tietoiskuja luontevalla ja uskottavalla tavalla, mikä on osaltaan auttanut saattamaan agendaa laajempaan tietoisuuteen YK:n organisaatioissa ja jäsenmaiden keskuudessa. Myös suomalaisten nuorisodelegaattien aktiivinen osallistuminen neuvotteluihin on tukenut nuorten merkityksen ymmärtämistä laajemmin YK:n piirissä. Suomi on näyttänyt, että YPS ei ole kosmeettinen lisä muulle työlle, vaan tärkeä ja hyödyllinen teema rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi maailmassa. Suomen YK-edustusto New Yorkissa on toiminut keskeisessä roolissa YPS-agendan ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistamisessa YK:n prosesseissa, jäsenmaiden välisissä neuvotteluissa ja päätöslauselmien valmistelu-, neuvottelu-, täytäntöönpano- ja seurantavaiheissa mm. tukemalla kansalaisjärjestöjen osallistumista YK:n rauhanrakennusarkkitehtuurin kehittämiseen. YK-edustusto on myös johtanut jäsenmaiden välistä Nuoret, rauha ja turvallisuus -ystävyyttä yhdessä Jordanian kanssa.

Suomella oli tärkeä rooli nuoret ja tulevat sukupolvet huomioivan YK:n Pact for the Future - tulevaisuussopimuksen laatimisessa. Suomi edisti kansalaisyhteiskunnan näkemysten huomioimista neuvotteluprosessissa ja sai yhdessä YPS-ystävyyshän kanssa tulevaisuussopimukseen mukaan vaatimuksen nuorten roolia rauhaprosesseissa käsittelevän raportin laatimisesta.

Suomelta toivotaan YPS-työn strategista rahoitusta jatkossakin. YK-reformien takia YPS-rahoituksen katoamisen riski on aiempaa suurempi, joten rahoituksen tarjoajana Suomi saisi entistä suurempaa näkyvyyttä ja tunnettuutta. YK-organisaation päämajatasolta puuttuu tällä hetkellä YPS-työhön keskittyvä asiantuntija, ja tehtävät on jaettu useamman toimiston ja asiantuntijan kesken. YK toimijat toivovat, että Suomi voisi rahoittaa suoraan tai kannustaa muita rahoittamaan YPS-työhön keskittyviä asiantuntijoita YK:n päämajassa.

3.2.4 YPS-osaamisen hyödyntämismahdollisuudet Suomen turvallisuusneuvostokampanjassa

Suomi on jo edistänyt YPS-agendan huomioimista YK:n turvallisuusneuvostossa kannustamalla turvallisuusneuvoston jäseniä nostamaan asian esille neuvostossa. YPS on virallisesti osa

turvallisuusneuvoston kokousagendaa, mutta sitä ei käsitellä vuosittain. Suomi on kannustanut turvallisuusneuvoston jäseniä ottamaan teeman esiin turvallisuusneuvoston keskusteluissa, ja Suomi on pitänyt neuvostossa YPS-aiheisen puheenvuoron YPS-ystävärühmän puheenjohtajien puolesta.

Suomi on erityisesti YK-piireissä tunnettu aktiivisena YPS-agendan edistäjänä. YPS ei ole jäsenmaita jakava tai sensitiivinen aihe muutamia yksittäistapauksia lukuun ottamatta, mikä mahdollistaa kumppanuuksien luomisen uusien kumppaneiden ja erityisesti globaalien etelän kumppaneiden kanssa. Suomen aktiivisuus YPS-agendan parissa osoittaa, että Suomi on ylipäätään aktiivinen ja merkittävä toimija globaaleissa rauhankysymyksissä.

Nuorten merkitys yhteiskunnallisessa vakaudessa on korostunut viime aikoina eri maissa, esimerkiksi Nepalissa, Indonesiassa ja Madagaskarilla. Suomella on vahvaa osaamista nuorten rauhanomaisessa integroinnissa osaksi yhteiskunnan päätöksentekoa. Tästä voi olla merkittävää hyötyä, kun eri maissa mietitään miten niin kutsutun Z-sukupolven ääni saadaan kuuluviin samalla, kun yhteiskuntarauhaa ylläpidetään.

Osa YK-toimijoista ja YK:n jäsenmaista toivoo Suomen edistävän YPS-agendaa YK:n turvallisuusneuvostossa ja YK:n rauhanrakennuksen komissiossa. Haastateltujen sidosryhmien mielestä Suomen voisi olla hyödyllistä luvata edistää YPS-agendaa entistä aktiivisemmin, mikäli se valitaan YK:n turvallisuusneuvostoon.

Suomen profiloituminen YPS-työssä voi näyttäytyä tehokkaana vastavoimana globaalille poliittiselle polarisaatiolle. Globaalisesti havaittavissa oleva kansainvälisen järjestyksen ja oikeuden kyseenalaistaminen vaikuttaa instituutioiden epävakauden ja rahoituksen rajallisuuden lisäksi myös poliittisen polarisaation. Samalla globaali nykytilanne korostaa YPS-työn merkityksellisyyttä ja tärkeyttä, ja voi osaltaan toimia vastavoimana ja rakentavana tulevaisuuden suuntana nykytilanteelle. YPS-työn potentiaalisesti tarjoamia konkreettisia kehyksiä pidetään tässä työssä tärkeänä.

4. Hyvien YPS-käytäntöjen vertailua eri maissa

Osana YPS-katsausta vertailtiin eri maiden ja alueellisten järjestöjen johtamia YPS-aloitteita, jotka ovat edistäneet YPS-agendaa kansallisella, alueellisella ja globaalilla tasolla. Parhaat käytännöt kerättiin kyselyn ja haastattelujen avulla viranomaisilta ja järjestöjen edustajilta. Yhteensä kahdeksan eri organisaatioita edustavaa tahoa vastasi parhaiden käytäntöjen kartoituskyselyyn. Lisäksi haastateltiin Nigerian, Jordanian, Irlannin ja Afrikan unionin edustajia. Esimerkkejä mahdollisista tavoista hyödyntää muiden maiden parhaita käytäntöjä Suomen kontekstissa on esitetty tässä kappaleessa. Muiden maiden parhaita käytäntöjä on huomioitu myös

tämän raportin varsinaisissa suosituksissa, jotka esitetään luvussa 5. Koko kansainvälisten käytäntöjen vertailu löytyy tämän raportin liitteestä 3.

Nuorten ja hallituksen vastinparien välisen koordinaation vahvistaminen on tehokkaiden kansallisten YPS-toimintaohjelmien perusta. Afrikan unionin kokemus osoittaa, että kun koordinaation käsitellään ydintoimintona, YPS:n edistäminen muuttuu strategisemmaksi: prioriteetit ovat selkeämpiä, toimeenpano etenee nopeammin ja tulokset ovat mitattavissa. Kaksi keskeistä elementtiä erottuu AU:n käytännöissä: Ensinnäkin AU:n rakenteet, mukaan lukien sen nuorisolähettiläsohjelma, asettavat nuoria virallisiin yhteyshenkilörooleihin, jotka yhdistävät ministeriöitä, kuntia ja kansalaisyhteiskuntaa. Toiseksi AU:n alueellinen 10 vuoden YPS-toimeenpanosuunnitelma priorisoi tiettyjä teemoja sen sijaan, että se hajauttaisi ponnistelut liian laajalle, mikä on tuottanut näkyviä tuloksia.

Näitä oppeja voitaisiin soveltaa Suomen kontekstissa esimerkiksi institutionalisoimalla koordinaatiomekanismit perinteisen YPS-koalition tai verkostomallin ulkopuolelle. Käytännössä tämä voitaisiin toteuttaa kopioimalla nuorisolähettiläsmallia kuntatasolle. Jokainen kunta nimittäisi nuorisolähettilään, joka toimisi ensisijaisena kontaktihenkilönä, koostaen paikallisia prioriteetteja, koordinoiden yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan ja viranomaisten välillä ja välittäisi tietoja asianomaisille ministeriöille. Ministeriöt puolestaan tarjoaisivat nuorisolähettiläille ohjausta, koulutusta ja selkeän viestintäkanavan kuntien suuntaan. Tämä kaksisuuntainen yhteys voisi kaventaa kansallisen ja paikallistason välistä kuilua, nopeuttaa toimeenpanoa ja varmistaa, että YPS-toimet heijastavat todellisia tarpeita kentällä.

YPS-prioriteettien konkretisoiminen ja kohdentaminen vahvistaa näkyvyyttä ja brändäystä.

Hyödyntämällä Folke Bernadotte Academyn (FBA) strategista, kapasiteettien vahvistamiseen keskittyvää lähestymistapaa Ruotsi on rakentanut vahvan maineen YPS-kouluttajana tuottamalla konkreettisia työkaluja ja materiaaleja kansainväliseen YPS-työhön. Ruotsin esimerkissä keskeinen oppi Suomelle voisi olla keskittyminen muutamaan korkean vaikuttavuuden YPS-prioriteettiin, konkreettisten tuotteiden (esim. oppaiden, työkalupakettien, koulutusmoduulien) kehittäminen ja niiden yhdistäminen säännöllisiin foorumeihin tai työpajoihin. Tämä lähestymistapa voisi myös vahvistaa Suomen brändiä kansainvälisessä YPS-työssä. Dokumentoimalla systemaattisesti parhaita käytäntöjä ja oppeja toimeenpanosta, kattaen sekä ensimmäisen toimintaohjelman että tämän katsauksen, Suomi voisi esitellä tuloksia ja vahvistaa tunnistettavaa YPS-brändiä.

Vaikuttavuuden lisääminen valtavirtaistamalla YPS osaksi Naiset, rauha ja turvallisuus -toimia vahvistaen nykyisiä järjestelmiä uusien luomisen sijaan. Irlanti on edistänyt YPS-agendaa valtavirtaistamalla sen osaksi kansallista Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmaa. Irlannin oppien

mukaan YPS-komponentteja voidaan vahvistaa olemassa olevissa kehyksissä sen sijaan, että luotaisiin uusia. Irlannin lähestymistapaa hyödyntäen Suomi voisi syventää YPS:n ja WPS:n välisiä synergioita tuomalla enemmän YPS-elementtejä ja vahvempaa YPS-kieltä omaan WPS-toimintaohjelmaansa. Myös YPS-agendan vahvemmalla valtavirtaistamisella EU-tasolla on selvää potentiaalia, ja työtä voitaisiin tehdä yhteistyössä Irlannin ja muiden jäsenvaltioiden kanssa.

Nykyisten rakenteiden vahvistaminen voi edistää YPS-agendaa. Jordania on investoinut varhaisessa vaiheessa YPS-toimintaohjelman perustuksiin luomalla toiminnalle rakenteet, turvaamalla siihen tarvittavan budjetin ja laatimalla seurantajärjestelmät alusta alkaen. Vahva ministeriökohtainen yhteyshenkilöjärjestelmä kehittää ministeriöiden välistä omistajuutta maan YPS-toimissa. Myös Kamerun hyödyntää poikkihallinnollista lähestymistapaa YPS:lle omistetun toimintaelimen avulla, joka pitää YPS-agendan keskiössä hallituksen toiminnassa. Suomi voisi halutessaan hyödyntää näitä esimerkkejä eri ministeriöiden YPS-toimia kehitettäessä.

Kansallisen YPS-toimintaohjelman kytkeminen paikallistasolle voi parantaa vaikuttavuutta.

Nigeriassa YPS-agendaa on viety paikallisemmalle tasolle osavaltiotason toimintaohjelmien kautta. Nigeria on myös tarkastellut YPS-toimintaohjelmansa tuloksellisuutta vaikutusraportoinnin avulla. Suomi voisi mukauttaa tätä lähestymistapaa kehittämällä paikallisia, kuntiin tai alueisiin linkitettyjä versioita YPS-toimintaohjelmasta.

5. Johtopäätökset ja suositukset

5.1 YPS-agendan toimeenpanon kehittäminen kotimaassa

Suomi on onnistunut esimerkillisesti ottamaan nuoret mukaan aktiiviseksi toimijoiksi ja osaksi rauhan ja turvallisuuden edistämistä kotimaassa ja kansainvälisesti.

Suositus 1: Suomen kansallisen nuoret, rauha ja turvallisuus toimintaohjelman toimeenpanossa on jatkossakin tärkeää huolehtia siitä, että toimia ei tehdä vain nuorille, vaan että niitä toimeenpannaan ja seurataan yhteistyössä nuorten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Nuorten äänen tulee kuulua toimintaohjelman suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa samalla, kun valtionhallinto toteuttaa toimintaohjelmaa virkamiestyönä yhdessä nuorten kanssa. YPS-työn valjastamista puoluepoliittiseksi työvälineeksi tulee välttää, jotta nuorten ääntä ei vaimenneta.

Vaikka suomalaiset nuoret osallistuvat rauhan ja turvallisuuden työhön aktiivisesti, osallistuvien nuorten profiili on melko homogeeninen ja monet ryhmät ovat aliedustettuna toiminnassa. Erilaisista taustoista tulevia tai vähemmistöihin kuuluvia nuoria ei välttämättä tavoiteta sidosryhmien yrityksistä huolimatta.

Suositus 2: Erityistä huomioita tulee kohdentaa aliedustettujen nuorten kuulemiseksi ja osallistamiseksi YPS-toimissa. Esimerkiksi maahanmuuttajia, vammaisia, kulttuurisiin vähemmistöihin kuuluvia ja kouluttamattomia nuoria tulisi tavoittaa, kuulla ja osallistaa nykyistä enemmän. Tässä voidaan hyödyntää sekä järjestöjen, kuntien nuoristyön, koulujen kuin muidenkin nuorten parissa toimivien tahojen osaamista ja verkostoja, ja huomion tulee olla myös pääkaupunkiseudun ulkopuolisilla alueilla.

YPS-työtä tehdään valtionhallinnossa monialaisesti ja usein osana muita ohjelmia ja prosesseja ilman erillistä budjettia. Työn kehittäminen ja toteuttaminen kotimaassa vaatii silti resursseja jatkossakin.

Suositus 3: Resurssit toimintaohjelman toimeenpanemiseksi tulee turvata niin valtionhallinnossa kuin kansalaisjärjestöissäkin. Koordinaatiotyöhön tulee varata riittävät resurssit ulkoministeriössä, ja resurssien hyödyntäminen YPS-työhön tulee varmistaa. Nuoret, rauha ja turvallisuus -verkoston toimintaa tulee kehittää ja resursseja työn toteuttamiseen tarjota, kuten tähänkin asti. Mikäli sektoriministeriöiden tai kansalaisjärjestöjen toivotaan toteuttavan YPS-agendaa nykyistä aktiivisemmin ja erillisten YPS:ään keskittyvien toimien kautta, toiminnalle tulee budjetoida rahoitusta.

Kansallista Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmaa toteutetaan aktiivisesti eri sidosryhmien toimesta yli sektorirajojen, mutta toimintaohjelman eri tavoitteiden ja toimien toteutumista ei seurata systemaattisesti. Toimintaohjelman raportointi on perustunut sidosryhmien laatimiin vapaamuotoisiin kuvauksiin YPS-agendaan liittyvistä toimista. Vain osa raportointia tehneistä sidosryhmistä on raportoinut toimensa toimintaohjelman rakenteen mukaisesti, joten yksittäisten toimien toteutumista ja toteuttajia ei ole voitu seurata systemaattisesti.

Suositus 4: Toimintaohjelmaa toteuttaville sidosryhmille tulisi laatia raportointia varten yksinkertainen lomake, johon he voivat täydentää mitä ohjelmaan kirjattuja toimia he ovat toteuttaneet toimintaohjelman aikana. Raportointipyyntöön voi liittää myös avoimia kysymyksiä sekä mahdollisuuden kuvata tarkemmin tehtyjä toimia, joihin sidosryhmät voivat vastata resurssiensa sallimissa rajoissa.

YPS-työn vaikuttavuuden mittaaminen ei ole mahdollista, koska toimintaohjelmalle ei ole määritelty indikaattoreita. Vaikuttavuuden mittaamisen haasteet puolestaan estävät osaltaan YPS-agendan toimeenpanoa, koska mm. kansalaisjärjestöjen on vaikea perustella YPS-työn merkitystä ulkopuolisille sidosryhmille, esimerkiksi rahoittajille, ilman tietoa sen vaikuttavuudesta. Toisaalta kattavan

indikaattoripatteriston laatiminen ja käyttöönottoaminen on työlästä ja vaatii resursseja, jotka ovat jo valmiiksi niukat. Suomen rahoittama Search for Common Ground -kansalaisjärjestö on kehittänyt YPS-työhön sopivaa rauhantyyntöön vaikutusten mittaristoa, jonka soveltuvuutta Suomen toimintaohjelman vaikuttavuuden mittaamiseen ei ole vielä tutkittu.

Suositus 5: Olemassa olevien kansainvälisten YPS-työhön soveltuvien indikaattorikehikoiden hyödyntämismahdollisuuksia Suomen YPS-työssä tulisi tarkastella.

Mikäli resursseja on saatavilla, Suomen toimintaohjelmalle voidaan laatia omat indikaattorit, mutta niiden laadinnan ja seurannan ei tule merkittävästi heikentää toimintaohjelman toteuttamiseen käytössä olevia resursseja.

Monia YPS-toimintaan osallistuvia sidosryhmiä, erityisesti kansalaisjärjestöjä, pyydetään usein kertomaan Suomen kansallisesta Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmasta ja sen laadinnan ja toteuttamisen hyvistä käytännöistä ulkomaisille tahoille. Suomen YPS-toimijat eivät ole kuitenkaan laatineet yhteisiä viestintämateriaaleja, joita voisi hyödyntää erilaisissa kansainvälisissä tilaisuuksissa, joissa Suomen toimia, hyviä käytäntöjä ja muita oppeja esitellään, joten monet toimijat ovat itsenäisesti laatineet materiaaleja esitystensä ja muun viestintänsä tueksi.

Suositus 6: Suomen YPS-työstä ja toiminnasta tulisi laatia yhteistä viestintämateriaalia eri sidosryhmien käyttöön kansainvälisessä kontekstissa hyödynnettäväksi. Materiaalien tulisi sisältää ainakin diaesitys, jota voi hyödyntää esiintymissä ja jakaa aiheesta kiinnostuneille, sekä materiaalia sosiaalisessa mediassa hyödynnettäväksi. Resurssien salliessa myös videomateriaalin tuottamista tulisi harkita.

Vaikka Suomi on monella tasolla edelläkävijä nuorten osallistamisessa viranomaisprosesseihin ja laajemmin yhteiskuntaan, parhaita käytäntöjä ei jaeta aktiivisesti eri toimijoiden välillä. Sekä monet kotimaan toimijat että kansainvälisessä kontekstissa toimivat suomalaiset organisaatiot hyötyisivät nuorten osallistamiseen liittyvästä koulutuksesta.

Suositus 7: Nuorten osallistamisen parhaista käytännöistä YPS-kontekstissa voisi laatia koulutuksen, jota ministeriöt, virastot, kunnat, järjestöt ja muut kiinnostuneet tahot voisivat hyödyntää. Koulutus voisi olla esimerkiksi tiivis verkkokurssi, jota voi tarvittaessa täydentää luennoilla. Verkkokurssista voisi laatia tarvittaessa erillisen version kriisien, rauhan ja turvallisuuden parissa toimiville tahoille, jota esimerkiksi CMC, puolustusvoimat ja NATO voisivat

hyödyntää. Koulutusta voisi markkinoida ja myydä myös muille mahdollisesti kiinnostuneille tahoille.

Kansalaisjärjestöillä on keskeinen rooli Suomen YPS-toimissa, ja järjestökentän ja valtionhallinnon välinen yhteistyö on toiminut hyvin. Yhteistyössä on kuitenkin edelleen tehostamisen varaa erityisesti synergioiden tunnistamisen ja järjestöille osoitettujen tietopyyntöjen aikataulujen osalta, jotta tarvittavat tiedot saadaan kerättyä mahdollisimman kattavasti ja tehokkaasti.

Suositus 8: Nuorisojärjestöjen näkökulmien kuulemiseen ja tietojenkeruuseen nuorilta tulisi jättää enemmän aikaa, jotta vapaaehtoisten työpanosta ehditään hyödyntää ja nuoria tavoittaa mahdollisimman kattavasti. Myös järjestöjen ja viranomaisten tiedonvaihtoon tulee kiinnittää huomiota, jotta yhteistyömahdollisuudet tunnistetaan ajoissa ja mahdollisilta päällekkäisiltä toimilta vältetään.

Suomen YPS-tyo perustuu pitkalti aiemmin tehtyihin toimiin ja eri sektoreilla havaittuihin toimintatarpeisiin. Työstä puuttuu kuitenkin varsinainen tilannekuva, jota voisi käyttää toimintaohjelman pohjana sekä strategisten prioriteettien tunnistamisessa.

Suositus 9: Jatkossa nuorten, rauhan ja turvallisuuden teemoista olisi hyvä laatia tilannekuva, joka kartoittaa aiheeseen liittyviä trendejä ja muutoksia, toimintatarpeita, prioriteetteja, ja relevantteja sidosryhmiä. Tilannekuvaa tulisi hyödyntää seuraavan toimintaohjelman laadinnassa ja relevanttien sidosryhmien tunnistamisessa ja sitouttamisessa. Mallia tilannekuvan laatimiseen voi ottaa kansallisista rauhan ja turvallisuuden strategioiden pohjana toimivista tilannekuvista.

5.2 Suomen lisäarvo globaalille YPS-työlle tulevaisuudessa

Suomi on edistänyt YPS-agendaa aktiivisesti erityisesti YK:ssa, ja ottanut vahvan roolin mm. YK:n jäsenmaiden YPS-ystäväryhmän puheenjohtajana Jordanian rinnalla. YPS-agendan tulevaisuus YK-järjestelmässä on kuitenkin avoin, koska YK:hon kohdistuu säästöpainetta ja organisaatiouudistuksia.

Suositus 11: Suomen tulee ylläpitää ja jatkaa vahvaa rooliaan YPS:n puolestapuhujana YK:ssa. YK-jäsenmaiden YPS-ystäväryhmän puheenjohtajuutta kannattaa jatkaa, ja resursseja tulee käyttää YPS-tematiikan huomioimiseksi YK:n eri organisaatioissa ja toimissa. Suomen YK-edustuston lisäksi YK-järjestelmään sekondeeratuilla asiantuntijoilla voi olla tässä merkittävä rooli osana omaa toimenkuvaansa.

Kansainvälisesti YPS-työssä korostuvat YK:n ja valtiotason toimet samalla, kun ruohonjuuritason rauhantyöhön on yhä vähemmän resursseja. Erityisesti YPS-toimiin erikoistuneilla kehittyvissä maissa toimivilla nuorisjärjestöillä on usein hyvin rajalliset resurssit toimia samalla, kun joissain maissa järjestöjen toimintamahdollisuuksia pyritään rajoittamaan.

Suositus 12: Suomen kansainväliseen YPS-kontekstiin ohjaaman poliittisen tuen ja resurssien tulisi kohdentua entistä enemmän kehittyvissä maissa ruohonjuuritasolla toimiviin nuorisjärjestöihin, jotka edistävät YPS-agendan juurruttamista omissa maissaan, sekä näiden toimintamahdollisuuksien ylläpitämiseen ja edistämiseen.

YPS-teema on relevantti monissa kansainväliseen yhteistyöhön liittyvissä toimissa, kuten EU-yhteistyössä, kehitysyhteistyössä, siviilikriisinhallinnassa, rauhanturvaamisessa, rauhanneuvotteluissa ja puolustusyhteistyössä, mutta YPS:n näkökulmia ei vielä huomioida kattavasti kansainvälisen yhteistyön eri osa-alueilla.

Suositus 13: YPS-ulottuvuus tulisi huomioida poikkileikkaavana teemana kansainvälisen yhteistyön eri muodoissa silloin, kun se on relevanttia. Poikkileikkaava lähestymistapa tehostaisi YPS:n edistämistä myös silloin, kun erillisten YPS-toimien tai hankkeiden toteuttamiseen ei ole resursseja. Suomen tulisi edistää YPS-agendaa nykyistä aktiivisemmin myös EU:ssa yhdessä muiden jäsenmaiden kanssa.

Kansainväliset sidosryhmät pitävät Suomea YPS-työn mallimaana, ja suomalaisista YPS-käytännöistä halutaan ottaa oppia eri puolilla maailmaa. Suomella ei kuitenkaan ole valmista tuotetta, jolla esimerkiksi muiden maiden kansallisten YPS-toimintaohjelmien laatimista voitaisiin tukea.

Suositus 14: Tulisi miettiä tapoja, joilla Suomi voisi aktiivisesti tarjota omaa YPS-osaamistaan ja hyviä käytäntöjään muiden maiden käyttöön. Mahdollisessa koulutuspaketissa tai -tuotteessa tulisi huomioida sekä viranomaisten että kansalaisyhteiskunnan osaaminen, ja sen voisi mahdollisuuksien mukaan kaupallistaa kiinnostuneiden toimijoiden hyödynnettäväksi.

Suomi on tehnyt urauurtavaa työtä nuorten osallistamisessa kansainvälisiin kokouksiin ja ministeritason neuvotteluihin.

Suositus 15: Nuorten kuulemisia kansainvälisissä kokouksissa ja neuvotteluissa tulee jatkaa. Pohjoismaiden ja Afrikan ulkoministerikokouksessa käyttöön otettuja nuorten kuulemistapoja tulisi hyödyntää mahdollisuuksien mukaan myös muissa vastaavissa

kokouksissa ja tapahtumissa toimintatavan levittämiseksi myös muiden maiden isännöimiin tilaisuuksiin eri puolilla maailmaa. Nuorten kuulemista ja osallistamista tulee edistää myös kansainvälisissä yhteisöissä, kuten YK:ssa, EU:ssa, Etyjissä ja AU:ssa.

YPS-toimet ovat vahvistaneet Suomen brändiä rauhan ja turvallisuuden kysymyksiä korostavana maana. YPS:n avulla Suomen profiilia rauhan ja turvallisuuden kysymysten edelläkävijänä voisi edelleen nostaa YK:n turvallisuusneuvostokampanjaa silmällä pitäen.

Suositus 16: Suomen YPS-työn näkyvyyttä tulisi edistää entistä enemmän samalla, kun YPS-agendasta kiinnostuneille maille tulisi tarjota aktiivisesti tukea kansallisen YPS-työn ja mahdollisten toimintaohjelmien edistämiseksi. Suomi voisi edistää YPS:stä kiinnostuneiden maiden yhteistyötä YPS:n parissa myös YK:n ulkopuolella esimerkiksi kutsumalla kokoon YPS-työryhmän ja järjestämällä korkean tason YPS-teemaisen tilaisuuden osana turvallisuusneuvostokampanjaansa. YPS-suurlähettilään tehtävän aktivoimista tulisi myös harkita osana turvallisuusneuvostokampanjaa. Myös muut yllä esitetyt Suomen kansainvälistä näkyvyyttä YPS-kentällä edistävät suositukset tukevat Suomen turvallisuusneuvostokampanjaa (erityisesti suositukset 3, 6, 11, 13, ja 14).

5.3 YPS-työssä tarvittavat sidosryhmät

Suomen kotimaahan kohdistuvissa YPS-toimissa on mukana kattavasti toimijoita eri ministeriöistä sekä nuorisjärjestöistä. Vaikuttavuuden kannalta olisi kuitenkin hyvä miettiä, miten joukkoa voisi täydentää muutamilla toimijoilla, joilla on paljon kytköksiä YPS-tematiikkaan, mutta jotka eivät ole mukana Suomen YPS-seurantaryhmässä.

Kunnat, ja erityisesti niiden nuoristoimien nuorisotalot ja etsivä nuorisotyö tekevät paljon YPS:n kannalta merkittävää työtä kentällä lähellä nuoria, mutta ne eivät ole mukana kansallisessa YPS-työssä. Myös kuntien opetustoimen ja koulujen YPS:n kannalta relevantteja toimia voisi huomioida paremmin kansallisessa YPS-työssä. Kuntasektorin mukaan ottamisen mahdollisia tapoja tulisi selvittää, jotta YPS-työtä saataisiin jalkautettua valtionhallinnosta paikallistasolle.

Vammaisjärjestöt eivät ole näkyvässä roolissa Suomen YPS-seurantaryhmässä, vaikka vammaisten oikeudet huomioidaan melko laajasti kansallisessa Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmassa.

Vammaisjärjestöjen mukaan saaminen edistäisi myös vammaisten nuorten näkökulmien välittymistä YPS-työhön.

Maahanmuuttajanuorilla on usein vahva halu vaikuttaa, mutta vähän kanavia tuoda ajatuksiaan julki. YPS-työhön olisi hyvä saada mukaan maahanmuuttajanuorten järjestöjä tai verkostoja, tai huolehtia muulla tavoin siitä, että maahanmuuttajanuoret löytävät halutessaan tapoja osallistua toimintaan.

Poliisi toimii aktiivisesti nuorten parissa erityisesti turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä, mutta he ovat jättäytyneet pois YPS-seurantaryhmän toiminnasta. Sisäministeriö on mukana seurantaryhmässä, mutta edustaa siellä lähinnä siviilikriisinhallintatehtäviä. Poliisilaitoksia tai sisäministeriön poliisiosastoa voisi houkutella takaisin mukaan toimintaan, jotta poliisi pääsisi vaihtamaan ajatuksia YPS-teemoista muiden sidosryhmien kanssa.

Varusmiesliitto edustaa nuoria varusmiehiä puolustusvoimissa ja yhteiskunnassa yleensä. Varusmiespalvelus kytkeytyy rauhan ja turvallisuuden teemoihin puolustusnäkökulman kautta. Nykyisellään puolustusministeriö on mukana YPS-seurantaryhmässä ja se edustaa omalta osaltaan myös puolustusvoimia, mutta varusmiesliiton mukaan kutsumista olisi hyvä harkita.

Kansainvälisesti armeijan ja poliisin kytkeminen YPS-työhön herättää mielipiteitä puolesta ja vastaan, mutta Suomen kontekstissa asevelvollisuus ja naisten vapaaehtoinen asepalvelus tuo armeijan lähelle nuoria ikäluokkia.

Yritysten rooli ei korostu YPS-toimissa Suomessa eikä juurikaan maailmalla. YPS-tematiikan vieminen elinkeinoelämän tietoisuuteen voisi kuitenkin osaltaan edistää agendan juurtumista ja leviämistä, ja joissain tapauksissa edistää työn resursointia.

Myös muiden sidosryhmien, kuten **mielenterveysjärjestöjen, tutkimuslaitosten** ja **seurakuntien** kytkeistä mukaan toimintaan olisi syytä harkita. **Korkeakoulujen** kannustaminen mukaan voisi puolestaan lisätä resursseja YPS-agendan tutkimiseen esimerkiksi opinnäytetöiden kautta.

Kansainvälisellä tasolla katsausta varten haastatellut sidosryhmät toivovat, että YPS-työ houkuttelisi mukaan aiempaa enemmän poliittisia päättäjiä, yksityisiä yrityksiä, YK:n aseistariisuntaan ja rauhanturvaamiseen liittyviä tahoja, kehitysyhteistyötoimijoita, ministeriöitä, osavaltioita, paikallishallintoja, sekä kansainvälisiä yhteisöjä ja kehityspankkeja.

Liite 1: Tilaajan määrittelemät arviointikysymykset

Kansallinen taso / Yleinen taso

- **Ovatko eri toimijat kokeneet YPS-toimintaohjelman hyödyllisenä omalle työlleen? Minkälaista lisäarvoa YPS-työ on niille tuonut?**
- Onko toimintaohjelman laadinta- ja seurantaprosessit koettu osallistavina ja tehokkaina?
- **Mitkä ovat olleet Suomen YPS -työn erityisiä onnistumisaloja tai ns. *best practises* ja mitkä kehittämiskohteita?**

Erityisesti kansainvälinen taso

- Miten toimintaohjelma ja sen toimeenpano on näkynyt Suomen globaalissa julkikuvassa?
- **Miten toimintaohjelmaa on onnistuttu hyödyntämään Suomen YK- ja ulko- ja turvallisuuspoliittisessa vaikuttamistyössä?**
- Miten Suomi on kyennyt vahvistamaan YPS-agendan juurruttamista YK:n työhön?
- **Millä tavoin Suomi voi hyödyntää YPS-osaamistaan turvallisuusneuvostokampanjassaan?**

Suosituksat toimeenpanolle jatkossa

- Miten Suomen tulisi jatkossa kehittää YPS-agendan toimeenpanoa?
- **Mikä voi olla Suomen erityinen lisäarvo globaalille YPS-työlle jatkossa?**
- Miten Suomi voi edistää YPS-työtä tehokkaasti valtionhallinnon resurssipaineet huomioiden?
- Mitä ovat ne tahot, joiden tulisi jatkossa sitoutua YPS-työhön, jotta sitä voidaan tehdä vaikuttavasti?

Liite 2: Katsausta varten konsultoidut organisaatiot

Suomen valtionhallinto

CMC Finland - Kriisihallintakeskus

Oikeusministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Puolustusministeriö

Sisäministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö

Ulkoministeriö

Etyj-puheenjohtajuussihteeristö

Poliittinen osasto (POL-03)

Rauhanvälityskeskus

YK- ja yleisten globaaliasioiden yksikkö (POL-50)

YK, Pysyvä edustusto (YKE)

Ympäristöministeriö

Kansalaisjärjestöt ja verkostot Suomessa

CMI - Martti Ahtisaari Peace Foundation

Kirkon ulkomaanapu

Nuoret, rauha ja turvallisuus -verkosto

Nuorisoala

Suomen YMCA:n Liitto

YK-nuoret

YK-organisaatiot

UN Department of Peace Operations

UN Youth Office

United Nations Population Fund (UNFPA)

United Nations Department of Political and Peacebuilding Affairs

Muut kansainväliset toimijat

Building Blocks for Peace Foundation

Etyj-sihteeristö

Folke Bernadotte Academy

GPPAC

SFCG

United Network of Young Peacebuilders

University of Notre Dame

Benchmarkingia varten konsultoidut kansainväliset toimijat

Haastattelut:

- Afrikan unioni
- Folke Bernadotte -akatemia¹¹
- Irlanti
- Jordanian hašemiittinen kuningaskunta
- Nigeria¹²

¹¹ Folke Bernadotte -akatemiaa haastateltiin osana tätä arviointia, ja heidän vastauksiaan hyödynnettiin myös benchmarkingia varten.

¹² Nigeriaa haastateltiin kirjallisten kysymysten avulla.

Kyselyvastaukset:

- Cameroon (kaksi vastausta)
- Nigeria (kolme vastausta)
- Peace and Freedom Organization (kansalaisjärjestö)
- UNFPA (Länsi-Afrikan alueellinen toimisto)
- YWCA–YMCA of Sweden (Ruotsi)

Lisäksi katsausta varten on haastateltu suomalaisia ja kansainvälisiä asiantuntijoita, jotka ovat aiemmissa tehtävissään toimineet YPS-agendan parissa.

Liite 3: Poimintoja parhaista YPS-käytännöistä eri maissa

Best Practices on advancing the Youth, Peace, and Security (YPS) Agenda

Prepared by Emilia Hannuksela.

1. Purpose and Scope

The purpose of this benchmarking exercise is to map, identify, and analyze best practices regarding effective approaches on advancing the Youth, Peace, and Security (YPS) agenda. The aim is for the best practices collected to inform the review process of the first Finnish National Action Plan (NAP) on Youth, Peace, and Security. And to the extent possible inform and shape the creation of the recommendations of the review report of the Finnish National Action Plan on Youth, Peace and Security.

This benchmarking draws on initiatives led by Member States and regional organizations that have advanced the YPS agenda on country-, regional-, and global levels. The best practices were collected through *a survey* (between 25 September to 8 October 2025), and four *interviews* with government officials/representatives of regional organizations. A total of eight responses were collected through the best practices mapping survey.¹³ While a total of four in-depth interviews were conducted. These interviews included *Nigeria, Jordan, and Ireland*. A representative from the *African Union* was also interviewed for the benchmarking exercise.

2. Analytical Framework

The collected best practices has been assessed against the theoretical framework outlined in the *Implementing the YPS Agenda at a Country Level: A “[Guide for Public Officials](#)”* where advancement of the Youth, Peace and Security agenda is categorized into four key “pathways”, including: 1. *Roadmaps and frameworks*, 2. *Policies and Programmes*, 3. *Projects* and 4. *Services*.

The figure below illustrates the analytical framework guiding the best practices mapping, which draws upon the theoretical framework outlining four key YPS implementation pathways. As demonstrated by the figure below, the selected best practices for this benchmarking exercise have been assessed against key criteria, including:

¹³ These responses included: Cameroon (two responses), Nigeria (three responses), Peace and Freedom Organization (CSO), UNFPA (Regional Office- West Africa), YWCA-YMCA of Sweden, FBA (an interview was conducted as a part of the overall review report).

1. **Relevance** to the YPS pillars and UNSCR 2250¹⁴ (and subsequent UNSC resolutions 2419¹⁵, and 2535¹⁶)
2. **Youth leadership and meaningful participation**
3. **Partnerships and collaboration**
4. **Effectiveness** in achieving key results
5. **Innovation & Replicability** in other contexts

Analytical framework

Dimension/Key criteria	Guiding Question	Pathway to Advancing the YPS-agenda
Relevance to UNSCR resolutions and 2250: five key pillars: (<i>Participation, Prevention, Protection, Partnerships, Reintegration</i>)	What YPS pillar(s) does the initiative advance?	1. Roadmaps and frameworks, 2. Policies and Programmes, 3. Projects 4. Services
Youth Leadership and Meaningful Participation	To what extent were young people meaningfully engaged in the initiative?	
Partnerships and Collaboration	Were partners engaged and who were they?	
Effectiveness & Outcomes	What concrete results were achieved?	

¹⁴ <https://digitallibrary.un.org/record/814032?v=pdf>

¹⁵ https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2419.pdf

¹⁶ [https://docs.un.org/en/s/res/2535\(2020\)](https://docs.un.org/en/s/res/2535(2020))

Innovation and Scalability	What makes the approach stand out and transferable?	
-----------------------------------	---	--

3. Best Practices Identified (aligning with the key criteria in the analytical framework)

African Union

The African Union (AU) has benefited from drawing on YPS National Action Plan development best practices from Finland. AU also participated in a YPS-best practices workshop that was organized by the Finnish Ministry for Foreign Affairs in 2022. It was also the first region in the world to create a Youth, Peace and Security strategy titled the "[Continental Framework](#)." The development process was youth-driven and included one of the most wide-reaching youth consultations in Africa, covering all sub-regions to shape a dynamic framework for advancing the YPS-agenda in the region. This youth-inclusive approach used a series of consultations to assess the state of YPS in countries across the African region. It further mapped youth involvement, identified challenges, and captured specific trends in each sub-region. The framework was designed to be broad enough to encompass diverse sub-regional contexts. A comprehensive report from the regional consultations documented the unique experiences of each sub-region, and based on these findings, the Continental Framework was finalized and officially adopted by the AU Peace and Security Council in 2019. To complement this regional YPS-framework, a [10-year Implementation Plan](#) (2020-2029), was developed in collaboration between young people and experts.

With the Continental Framework and 10-year Implementation Plan as a blue print the African Union has chosen to adopt a strategic approach to implementing the YPS-agenda in the region, by prioritizing most of their resources and capacity in advocating for the development and adoption of National Action Plans on Youth, Peace and Security, across countries in the (African) region.

This has proven to be an impactful approach where currently 7 African Countries has adopted a YPS-National Action Plan, and about 7-8 African countries are in the process of developing a National Action Plan on Youth, Peace and Security in the region. The AU has also endorsed the president of Burundi as a YPS Champion for the region who has played a key role supporting the advocacy of developing National Action Plans on Youth, Peace, and Security in African countries. To further advance the development of National Action Plans in the region, the AU is also expecting to launch a guidance note to government officials on how to develop National Action Plans by the end of 2025.

To support the advancement of the *Continental Framework* and *10-year Implementation Plan*, the AU has in close collaboration with young people, also put into place some well-thought coordination structures across the region. These youth inclusive coordination structures or mechanisms include:

The *African Union Youth Ambassadors for Peace*, which is the most well established, youth inclusive coordination mechanisms in advancing YPS within the African Union. Currently, AU is rolling out the call for the fourth cohort of applications (to youth from the entire region). On average, the initiative has reached 3000 applications from young people, which have all been screened. The selection process is comprehensive (including interviews) and entirely merit based while taking into consideration gender-balance. The final shortlist of the five selected Ambassadors is also endorsed at the AU heads of state level, providing the mandate with a strong political backing and commitment. This structure allows for the AU to coordinate and collaborate directly with the sub-regional bodies who also advance the YPS agenda (such as ECOWAS, IGAD etc.) with the Youth Ambassadors as their key interlocutors. A big focus area for the Youth Ambassadors is to advocate for the development of National Action Plans on Youth, Peace and Security in African countries. To advance this, they work with YPS-coalitions across African countries, with the support of the African Union.

Examples of additional innovative structures and youth inclusive coordination mechanisms within the AU, include the *Network of African Youth in Conflict Prevention, and Mediation*. This network was created based on a decision from AU heads of state in 2022, but it was operationalized two years later in October 2024. The focus is on youth engagement and inclusion in mediation, peace processes, and conflict resolution in non-violent means. This network offers a concrete example of how young people can practically and hands on engage in mediation processes. After operating for one year, the network members have been systematically employed to AU's preventive diplomacy missions, where these young people have been engaged in mediation efforts. Young people participating in these missions have also been compensated for their expertise and contributions.

The *Network of African Youth in Conflict Prevention, and Mediation*, is likely one of the first networks globally which has created opportunities for young people with experience mediation and peace processes to put their expertise into practice in a mediation context while supporting senior mediators, allowing for an intergenerational exchange. The AU and the *Network of African Youth in conflict prevention and mediation*, has also collaborated with the Finnish-South African Youth Mediation Programme by hosting a visit for them in Addis Abeba, Ethiopia in 2025. The aim was for the Finnish-South African Youth Mediation Programme to learn from the African Union's approaches to mediation and conflict resolution, including AU's mediation structures. Following the exchange, the AU Commissioner for Political Affairs, Peace and Security suggested inviting young African mediators from the Finland-South Africa Mediation Programme to future AU missions as mediation experts. Political buy-in from the AU Commissioner for Political Affairs, Peace and Security enabled the inclusion of young mediators in missions and established a strategic, inclusive approach

to preventive diplomacy. The positive results have also encouraged the AU to replicate this model in future missions where feasible.

The *AU Youth4peace roster*, offers another example of a creative mechanism bringing together 50 young people (10 per sub-region) with expertise on different thematic areas such as, SSR, DDR, rule of law, humanitarian law, human rights, etc. The aim is to have a standing roster to support AU colleagues to systematically include youth perspectives on diverse thematic issues connected to peace and security. The mechanism creates an accessible structure to meaningfully engage young people on thematic issues. The AU also has a strong collaboration with the African Union Youth Envoy to advance the YPS agenda in the region.

Folke Bernadotte Academy (Sweden)

The Folke Bernadotte Academy (FBA) is a Swedish government agency for, security and development. FBA has advanced the Youth, Peace and Security agenda since 2018, and defined YPS as an area of expertise in their work including dedicated training/guidance, research, and secondments. By systematically prioritizing capacity building, FBA has built a strong reputation as a YPS educator. These efforts began in the global policy space, where FBA partnered with the United Nations (UN) to organize YPS-learning forums with the aim of ensuring that the development of future learning materials would be based on real needs. In total FBA convened four learning forums targeting key YPS stakeholders, including: the UN family at the global level (2018), the Global Coalition on Youth, Peace, and Security (2019), regional UN actors (2022), and colleagues from UN peacekeeping and special political missions (2023).

Each forum identified concrete gaps and urgent learning needs. These were further translated by FBA and UN partners into clear, sequenced capacity-building priorities coupled with follow-on and support. Efforts included the development of tools and guidance such as the first-of-its-kind *Youth, Peace and Security: A Programming Handbook*¹⁷, (for UN practitioners), and the *Youth, Peace and Security Adviser's Handbook* (for Mission settings).¹⁸ Through a long-term collaboration with the UN Staff System Colleague, FBA further converted these handbooks and tools into targeted YPS learning modules for UN staff, government officials, and practitioners. Not only did these learning modules, move the UN system from YPS-concepts to competencies, but also embedded a baseline of shared YPS understanding and norms. As a long-term result,

¹⁷ https://fba.se/en/about-fba/publications/youth-peace-and-security-a-programming-handbook/?utm_source=chatgpt.com

¹⁸ <https://fba.se/en/about-fba/publications/youth-peace-and-security-advisers-handbook/>

these efforts strengthened practitioners' capacity in the global YPS policy space and further institutionalized the agenda across the UN system and beyond.

Guided by new government policies, since 2024, FBA has pivoted from global policy processes to country-level action, strengthening networks of young peacebuilders where impact is most immediate and measurable. This adoptive approach, adjusting the focus as contexts evolve, has created a durable catalyst for advancing the YPS agenda at the country level.

Ireland

Ireland offers a strong, practical model for advancing the Youth, Peace and Security agenda by integrating it into the National Action Plan on Women, Peace and Security.¹⁹ In its recently launched fourth WPS National Action Plan, Ireland commits to redoubling efforts to promote and implement YPS (UNSCR 2250 and subsequent resolutions), with a clear emphasis on enabling young women as agents of change in conflict settings. The plan includes mentorship, training, and resourcing to empower young people to lead in peacebuilding and conflict resolution. It also encourages where appropriate cross-border dialogue and lesson-sharing at the intersection of WPS and YPS.

This approach is part of a broader mainstreaming strategy: rather than building a separate National Action Plans on Youth, Peace and Security (with new funding, delivery capacity, and monitoring and evaluation demands), Ireland embeds YPS into existing WPS structures, accelerating implementation without “reinventing the wheel”. Few countries have adopted this synergistic WPS and YPS approach as deliberately as Ireland.

Concretely, Ireland advances YPS through collaboration and grants to youth-led peacebuilding organizations, including United Network of Young Peacebuilders (UNOY), strengthening grassroots capacity and policy linkages. Ireland has also prioritized capturing lessons from the Northern Ireland peace process, where youth participation and attention to intergenerational trauma have been central to sustaining peace. This learning continues to inform Ireland's contemporary peacebuilding and security policy, while also recognizing that those who, as young people, were at the forefront of the civil rights movement in Northern Ireland remain key to addressing its legacy.

Ireland also meaningfully engages young people in policy spaces through the UN Youth Delegate Programme and by strengthening the connections between its international engagement and domestic initiatives. Looking ahead, Ireland sees untapped potential to advance YPS within the European Union and intends to leverage its

¹⁹ https://assets.ireland.ie/documents/Final_WPS_NAP.pdf

Presidency of the Council of the European Union in 2026 by embedding a strong youth component. Ireland's active role during EU YPS Week in November 2025 underscores this commitment.

Hashemite Kingdom of Jordan

In October 2025, the Hashemite Kingdom of Jordan (Jordan) launched its National Action Plan on Youth, Peace and Security. The process was driven by a strong youth-led YPS coalition representing all governorates in the country. The development of the National Action Plan put young people in the driver's seat with more than 3,200 young people participating in a nationwide priority-mapping survey. In addition, 25–30 youth-led consultations were held across the country to capture youth voices on the ground. These included young people from marginalized groups such as refugee youth, young women and youth in remote areas.

The inclusive efforts contributed to identifying 54 priorities, which the YPS Coalition summarized into a report which directly informed and shaped the development of the National Action Plan. The Jordanian Ministry of Youth led the overall development process of the National Action Plan with support from the United Nations, while young people managed outreach, data collection, and analysis; ensuring that the action plan reflects their lived realities. Shaped by contributions from young people in Jordan the National Action Plan also aligns with and draws on the [League of Arab States YPS strategy](#).²⁰ Implementation is further anchored in a robust focal point system comprising 25 appointed focal points covering all Jordanian ministries. The aim of the system is to ensure a coordinated approach to advancing the National Action Plan. To facilitate timely information-sharing and internal coordination, a WhatsApp group connects all focal points. The system is administered by the Youth, Peace, and Security Unit at the Ministry of Youth, which serves as the Secretariat. This Secretariat also convenes regular meetings to address strategic issues regarding the implementation and monitoring of the National Action Plan, including budget allocation. Focal points across ministries provide cross-cutting support for the YPS agenda and are fully briefed and committed. Given staff turnover, the Secretariat (at the Ministry of Youth) has prepared an onboarding presentation to build the capacity of new focal points as they assume their roles.

What sets Jordan apart from other countries is that a lot of effort has been spent on developing a foundation for further advancement and implementation of the National Action Plan on Youth, Peace and Security. Before the National Action Plan was launched, the Prime Minister issued a circular directing all ministries and public organizations to incorporate the action plan into their planning. This request was put into practice by conducting a review which included the entire focal point system. The review itself aimed to map and

²⁰ https://arabstates.unfpa.org/en/publications/arab-strategy-youth-peace-and-security-2023-2028?utm_

prioritize the upcoming activities for 2025-2027 coupled with an activity implementation timeline and budget allocation.

Based on this initial review a detailed road map to put the National Action Plan into practice is currently under development in collaboration with civil society organizations and youth groups themselves, incorporating a youth inclusive and collaborative approach. It is also important to note that this roadmap development is coupled with a specific budget to support the roll out of YPS related activities (2025-2027). Once the roadmap has been finalized the next step is to create a monitoring and assessment framework (including a marker to identify annual investments on YPS activities across all ministries) to keep track of the efforts and work on advancing the National Action Plan. Furthermore, the Secretariat is in the process of re-activating the Ministerial Committee on YPS for the upcoming 10-year anniversary of the YPS agenda in December 2025. The Ministerial Committee is chaired by the Minister for Youth and aims to follow up on the implementation of the National Action Plan, while focusing on future resource mobilization and advocacy efforts.

Nigeria

The development of Nigeria's National Action Plan on Youth, Peace and Security ²¹, (launched in 2021), was anchored in a strong, multi-stakeholder Youth, Peace and Security Coalition. The Federal Ministry of Youth and Sports Development, civil society organizations, and youth networks joined forces to form the Nigerian National Coalition on YPS. This partnership has been instrumental in driving the process forward and ensuring shared ownership of the National Action Plan. The Federal Ministry of Youth, Sports Development, the Institute for Peace and Conflict Resolution (IPCR), and the Centre for Sustainable Development and Education in Africa (CSDEA), were the key penholders for the National Action Plan. Together they ran nationwide consultations, drafting, and technical validation, to ensure the National Action Plan on Youth, Peace and Security reflected Nigeria's realities and aligned with UN Security Council Resolution 2250.

Since the finalization of the National Action Plan, CSDEA has continued to sustain momentum by producing impact reports and assessing the advancement of the National Action Plan. Furthermore, CSDEA has supported localization of the Nigerian National Action Plan in Adamawa, Kaduna, and Benue where State Action Plans have been validated and developed. Meanwhile, coordination between national and state-level

²¹ <https://nigeria.unfpa.org/en/publications/nigerian-national-action-plan-youth-peace-and-security>

YPS mechanisms continues to be strengthened to drive coherent, effective implementation of the YPS Agenda.

Nigeria has also taken initial steps to expand the use of social media and digital platforms to amplify youth voices in governance, civic engagement, and public discourse. A forthcoming review will embed stronger digital engagement and communication strategies, so these platforms serve as tools for future youth inclusive peacebuilding, accountability, and progress tracking within the YPS-agenda and its advancement.

4. Summarizing Best Practices on YPS Implementation

Entity/ organization	Best practices
<p><i>African Union’s Continental Framework on YPS and implementation structures</i></p> <p>(Focus regional level)</p>	<p>First region to establish a YPS strategy “<i>Continental Framework</i>” with youth focal points in regional economic communities and a peer-review mechanism. The continental framework is advanced on a subregional level through youth-inclusive coordination mechanisms including a Youth & Peace Ambassadors Programme. The AU Youth Envoys have also advocated strongly for the YPS agenda within their mandates.</p>
<p><i>Cameroons collaborative multistakeholder and youth inclusive approach to advancing YPS</i></p> <p>(Focus: national level)</p>	<p>The Youth, Peace and Security coalition in Cameroon is coordinated through the National Commission on Youth, Peace and Security (CNJPS). It was established early in the development process of the National Action Plan on Youth, Peace, and Security (2023) and brings together a wide range of actors. Including:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Government Institutions, their role is to provide political leadership, policy alignment, and institutional backing

	<p>for the National Action Plan on Youth, Peace and Security.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Civil society and youth-led organizations. They mobilize young people, lead awareness campaigns, support community mediation, and implement local peacebuilding and socio-economic initiatives. 3. Youth structures and representatives that act as advocates, community mobilizers, and focal points in the regions for the implementation of the National Action Plan. 4. International partners and UN agencies that strengthen youth capacities and accompany the institutionalization of the YPS agenda. 5. Traditional and religious authorities. They serve as moral guarantors and contribute to community buy-in, legitimacy and conflict mediation.
<p><i>Folke Bernadotte Academy (FBA) strategic approach to build YPS capacity as a priority</i></p> <p>(Focus: Global level)</p>	<p>Sweden, through FBA, has established strong credibility as a leading capacity builder in the YPS field by strategically investing in one priority area: capacity building. Significant efforts have gone into developing concrete training, tools, and materials for diverse target groups, including UN entities and public officials, to advance the YPS agenda.</p>
<p><i>Ireland advancing the YPS agenda through the WPS National Action Plan.</i></p> <p>(Focus Global level)</p>	<p>Ireland’s integrated model: mainstreaming YPS within National Action Plan on Women, Peace and Security, resourcing youth-led peacebuilding, and projecting ambition at the EU level, offers a scalable best practice. It delivers sustainable YPS impact without creating additional structures and frameworks.</p>
<p><i>The Hashemite Kingdom of Jordan’s National YPS Coalition YPS and focal point network as tools to implement the Youth, Peace and Security agenda</i></p>	<p>Multi-stakeholder Youth, Peace, and Security Coalition, bringing together ministries and youth organizations. The Coalition has played a key role in the development of the National Action Plan</p>

<p>(Focus country-level)</p>	<p>on Youth, Peace and Security in Jordan. Jordan has also developed a strong focal-point network cross-cutting all ministries to support with advancing the implementation and monitoring of the National Action Plan.</p>
<p><i>Advancing the Youth, Peace and Security agenda in Nigeria through National and State Action Plans</i></p> <p>(Focus: Country-level and local-level)</p>	<p>The development of Nigeria’s National Action Plan on Youth, Peace and Security was anchored in a strong, multi-stakeholder Youth, Peace and Security Coalition. The Federal Ministry of Youth and Sports Development, civil society organizations, and youth networks came together to form the Nigerian National Coalition on YPS. This partnership has been instrumental in driving the process forward and ensuring shared ownership of the NAP. Partnerships have also been key to localizing the YPS agenda in different states/municipalities of Nigeria where state specific National Action Plans on Youth, Peace and Security have been created.</p>

5. Conclusions & Key Takeaways from the Mapped Best Practices

1. Strengthening coordination among young people and government counterparts is the backbone of effective National Action Plans on Youth, Peace and Security. The African Union’s experience shows that when coordination is treated as a core function, YPS advancement becomes more strategic: priorities are clearer, implementation moves faster, and results become measurable. Two key elements stand out: First, AU’s dedicated structures, including its Youth Ambassadors programme, put young people in formal liaison roles that bridge ministries, municipalities, and civil society. Second, AU’s regional 10-year YPS implementation plan prioritizes specific high-impact areas (on supporting development of National Action Plans across the region) rather than spreading efforts thin, which has produced visible outcomes.

Finland could consider translating these lessons into its own context by institutionalizing coordination mechanisms beyond a traditional YPS coalition or network approach. One option would be to replicate the Youth YPS Ambassadors model by linking YPS efforts to the municipal level, with each Youth Ambassador acting as a focal point between local actors and central ministries, thereby closing the national–local gap and accelerating YPS implementation. This could be paired

with a strategic prioritization exercise to select two to three focus areas with clear metrics and budgets. Finally, there could be potential for Finland to build on existing initiatives such as the Finland-South Africa youth mentorship programme and further connect it to AU's Network of African Youth in Conflict Prevention and Mediation. There is also potential here to scale practical, youth-inclusive mediation roles, and mainstream this practical and youth inclusive- mediation model across regional and global forums where Finland participates such as the UN, EU, OSCE.

2. Concreting and focused YPS priorities strengthens visibility and branding. Drawing on FBA's strategic, capacity-building approach, Sweden has built a strong reputation as a YPS educator by targeting clear priority gaps and producing tangible tools and materials. The takeaway for Finland could be to focus on a few high-impact YPS priorities, develop concrete products (guides, toolkits, training modules e.g.), and pair them with regular capacity-building forums or workshops. This approach could also boost branding around Finland's National Action Plan on Youth, Peace and Security. By systematically documenting best practices and lessons from implementation covering both the first National Action Plan and its review Finland could showcase results and reinforce a recognizable YPS brand.

3. Driving impact by mainstreaming YPS into the WPS framework and regional organizations, reinforcing current systems instead of creating new ones. Ireland has advanced the YPS agenda by mainstreaming it into the National Action Plan on Women, Peace and Security. This offers a clear lesson; YPS components can be strengthened within existing frameworks rather than by creating new ones. Building on Ireland's approach, Finland could deepen synergies between YPS and WPS by bringing more YPS elements and stronger YPS language into its National Action Plan on Women, Peace and Security. There is also real potential to further mainstream the YPS agenda at the EU level; here, Finland could work with Ireland and other Member States to champion and scale YPS across EU policies and platforms.

4. Strengthening the existing structures can advance the YPS agenda. The Hashemite Kingdom of Jordan demonstrates the value of investing early in the underpinnings of the National Action Plan by setting up the foundational structures, securing budget lines, and reflecting on a monitoring framework from the get-go. A strong focal-point system (one focal point in every ministry) creates joint ownership and clear accountability for the YPS efforts. These steps could be replicated in the Finnish context while strengthening the existing coordination structures for the National Action Plan on Youth, Peace and Security, exploring both dedicated budget lines and specific monitoring

frameworks coupled by a “YPS” marker to track all investments made to advance the National Action Plan could further solidify Finland’s YPS efforts.

Cameroon also models a cross-ministerial approach through a dedicated coordination body the National Commission on Youth, Peace and Security (CNJPS) which keeps the YPS-agenda a focus across government. Finland could deepen engagement in YPS at the ministries by establishing a dedicated YPS-focal point in each ministry and providing capacity-building materials for staff working on the agenda, including induction materials for new focal points.

5. Connecting the National Action Plan on Youth, Peace, and Security with efforts on the local level for action-oriented impact. Nigeria demonstrates a powerful example of how the YPS-agenda can be localized through State level Action Plans. Nigeria has also tracked initial impact and results of the National Action Plan through the development of impact reports. Finland could adapt this approach by developing localized, municipality or regionally linked versions of the National Action Plan on Youth, Peace and Security.